ПРИНЯТА

решением педагогического совета
протокол №1
От «25» 08 2023г.

УТВЕРЖДЕНА

и введена в действие
приказом №129
от «25» 08 2023 г.
Заведующая МБДОУ №15
_______________ Михайлова Т.М.

М.П.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ПЕДАГОГА ПО ОБУЧЕНИЮ ДЕТЕЙ ТАТАРСКОМУ ЯЗЫКУ

разработана в соответствии с ФГОС ДО, ФОП ДО, Образовательной программой Муниципального бюджетного дошкольного образовательного учреждения детского сада общеразвивающего вида №15 «Светлячок» Бугульминского муниципального района Республики Татарстан и Программой «Обучение русскоязычных детей татарскому языку в детском саду» (под редакцией З.М.Зариповой, Р.С.Исаевой, Р.Г. Кидрячевой)
на 2023-2026 учебные годы.

Бадреева Э.И.
воспитатель по обучению детей
татарскому языку

Бугульма, 2023

ПРОГРАММА ЭЧТӘЛЕГЕ

I НЧЕ БҮЛЕК. Максатчанлык		
1.1	Кереш сүз	
1.2	Программаның максаты һәм бурычлары	
1.3	Программа принциплары	
1.4	Программа үзләштерүдә көтелгән нәтиҗәләр	
II НЧЕ БҮЛЕК. Эчтәлекле		
2.1	Балалар бакчасында рус һәм башка милләт балаларын татарчага өйрәтү программасы, проектлар буенча методик киңәшләр	
2.2	Эш төрләре һәм формалары	
2.3	Проектлар буенча комплекс тематик планнар (кушымта №1)	
2.4	Татар телен үзләштерү дәрәҗәләрен билгеләү	
2.5	Төбәкнең мәктәпкәчә белем бирү программасы	
2.6	Ата- аналар белән эш	
2.7	Педагогик коллектив белән эш	
III НЧЕ БҮЛЕК. Оештыру		
3.1	Татар телен өйрәтүдә кулланыла торган чаралар	
3.2	Материаль - техник яктан тәэмин ителеш	
3.3	Программалы - методик яктан тәэмин ителеш	
3.4	Эшчәнлекләр расписаниясе (кушымта №1)	
3.5	Әдәбият	

І НЧЕ БҮЛЕК. Максатчанлык

1.1 Кереш сүз

Балалар бакчасында рус балаларына татар теле өйрәтү буенча эш программасы (алга таба – Эш программасы) - мәктәпкәчә тәрбия һәм белем учреждениесендә рус һәм башка милләт балаларын татарча сөйләшергә, үзара һәм өлкәннәр белән аралашырга өйрәтү, төрле яктан үсеше өчен мөмкинлекләр тудыруга юнәлтелгән документ булып тора.
Эш программасы Федераль дәүләт белем стандартына (ФГОС) һәм Федераль белем бирү программасына (ФОП) нигезләнеп төзелде, максат һәм бурычларны, көтелгән нәтиҗәләрне, белем бирү процессын оештыруны билгели.
Эш программасы мәктәпкәчә мәгариф системасы эшчәнлеген ачыклаучы норматив -хокукый актлар нигезләмәләренә көйләнгән.

Федераль җирлегендә:

• Россия Федерациясе Президентының «2024 елга кадәрге чорга Россия Федерациясен үстерүнең милли максатлары һәм стратегик бурычлары турында»2018 елның 7 маендагы 204 номерлы Указы;

• Россия Федерациясе Президентының 2020 елның 21 июлендәге 474 номерлы Указы 2030 елга кадәрге чорга Россия Федерациясен үстерүнең милли максатлары турында;

• Россия Федерациясе Президентының «Россиянең традицион рухи-әхлакый кыйммәтләрен саклау һәм ныгыту буенча дәүләт сәясәте нигезләрен раслау турында»2022 елның 9 ноябрендәге 809 номерлы Указы

– Мәктәпкәчә белем бирүнең федераль белем бирү программасы (алга таба-федераль программа) Россия Федерациясе Мәгариф министрлыгының 2022 елның 30 сентябрендәге 874 номерлы боерыгы белән расланган федераль төп гомуми белем бирү программаларын эшләү һәм раслау тәртибенә туры китереп эшләнгән (2022 елның 2 ноябрендә Россия Федерациясе Юстиция министрлыгы тарафыннан теркәлгән, теркәү № 70809).

- Мәктәпкәчә белем бирүнең федераль дәүләт белем бирү стандарты (Россия Мәгариф һәм фән министрлыгының 2013 елның 17 октябрендәге 1155 номерлы боерыгы белән расланган, Россия Юстиция министрлыгында 2013 елның 14 ноябрендә теркәлгән, теркәү no 30384; Россия Мәгариф министрлыгының 2022 елның 8 ноябрендәге 955 номерлы боерыгы редакциясендә расланган, Россия Юстиция министрлыгында 2023 елның 6 февралендә теркәлгән., теркәлү no 72264);

- 29.12.2012 елдан № 273-ФЗ «Россия Федерациясенең белем бирү турында» Федераль законы;

- 03.08.2018 елдан № 317-ФЗ «Россия Федерациясенең белем бирү турында» Федераль законының 11 һәм 14 статьяларынада үзгәрешләр турында;

- 24.09.2022 елдан № 371-ФЗ «Россия Федерациясенең белем бирү турында» Федераль законының 1 статьясында үзгәрешләр турында;

- Мәктәпкәчә мәгарифнең Федераль дәүләт белем стандарты (Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының 2013 елның 17 октябрендә 1155 нче номерлы боерык нигезендә расланган);

- Сп 2.4.3648-20 «Санитарно-эпидимиологические требование к организации воспитания и обучения,отдыха и оздоровления детей и молодежи»

- СанПин 2.3/2.4 3590-20 «Санитарно-эпидимиологические требование к организации общественного питания населения»;

- СанПиН 1.2.368-21«Мәктәпкәчә мәгариф оешмаларының эш шартларын, режимын оештыру буенча санитар-эпидемиологик таләпләр» раслау турында Россия Федерациясе баш дәүләт табибы 2021 ел 28 гыйнвар 2 нче номерлы боерыгы дип укырга.

- «Мәктәпкәчә мәгарифнең белем бирү эшчәнлеген төп гомуми белем бирү программалары нигезендә оештыру һәм тормышка ашыру» (Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының 2013 ел 30 август 1014 нче номерлы боергы);

Төбәк җирлегендә:

- Татарстан Республикасының 2013ел 22 июль 68-ЗРТ номерлы «Белем бирү турында» Законы;

- Татарстан Республикасының "Татарстан Республикасында Татарстан Республикасының дәүләт телләре һәм башка телләр турында" Законы.

- Закон Республики Татарстан «О государственных языках Республики Татарстан и других Языках в Республики Татарстан» (с изменениями на 24.03.2022).

Эш программасы өч бүлектән (максатчанлык, эчтәлекле, оештыру) тора, белем бирү өлкәләре буенча куелган бурычларны күздә тота. Эш программасы шушы законнарга туры китереп эшкәртелгән.

1.2 Программаның максаты һәм бурычлары

Программаның максаты:

Информацион – коммуникатив технологияләр, уен – ситуацияләр, күргәзмәлелек кулланып, тел өйрәтү, аралашу теләге тудыру.

Бурычлар: 1. Балаларның көнкүрешкә, табигатькә, җәмгыятькә кагылышлы сүзләр исәбенә сөйләмнәрен баету, сүз һәм сүзтезмәләрне төрле ситуацияләрдә кулланышка кертү.

2. Мөстәкыйль фикер йөртергә, җавап бирергә күнектерү, балада үзенең сөйләме белән кызыксыну һәм сизгерлек уяту.

3. Диалогик һәм монологик сөйләмне, хәтер, зиһен сәләтләрен үстерү.

4. Сөйләм әдәбе (сорау, гозер, мөрәҗәгать итү, рәхмәт белдерү, исәнләшү, саубуллашу) кагыйдәләрен, бер – береңне тыңлау, ишетү сыйфатлары, әдәпле итеп кара-каршы сөйләшә белү күнекмәләрен тәрбияләү.

1.3 Эш программасының принциплары

Коммуникативлылык принцибы – балаларны татар телен аралашу чарасы буларак куллануга әзерләүгә корылган. Телне фән буларак түгел, ә аралашу чарасы буларак өйрәтү.

Интеграция һәм дифференциация принцибы – һәр сөйләм төренең үз үзәнчәлеген исәпкә алу, тәрбияче сөйләмен техник чаралар ярдәмендә (аудио-, видеоязмада) тыңлау (аудирование), тел үзәнчәлекләрен төрле күнегүләрдә бирү, балаларның диалогик сөйләмен үстерү.
Күрсәтмәлелек принцибы – тел өйрәтүне көндәлек тормыштагы һәр төрле эшчәнлеккә бәйле рәвештә, аларның тирә-юньне танып белүенең төп чарасы булып торган уен аша үткәрү.
Тел өйрәтү, тәрбия һәм үстерү бурычларының бер-берсе белән тыгыз бәйләнештә тормышка ашыру принцибы.
Барлык белем бирү өлкәләрен берләштерү (интегральләштерү) принцибы: аралашу, танып-белү, социальләштерү, физик культура, сәламәтлек, хезмәт, иминлек, матур әдәбият, иҗади сәнгать, музыка.
Дәвамчанлык принцибы – балалар бакчасы һәм башлангыч мәктәптә эзлеклелекне күздә тоту.
Белем бирүне комплекслы-тематик принципка корып оештыру.
Белем бирү эшчәнлегенең мотивлашкан булу принцибы - бала материалны үзе өчен кызык булганда, үзенең шәхси ихтыяҗларына туры килгәндә генә кабул итә һәм фикерли башлый. Телне өйрәтү процессында әкияти сюжетлар карау, кызыклы таныш геройлар (Акбай, Мияу) белән очрашу, уен элементларын куллану – тел материалын өйрәнүнең мотивлашкан булуын тәэмин итә. Телне аралашу, уен ситуацияләренә бәйләп өйрәнгәндә, балалар тел өйрәнүнең практик әһәмиятен тоялар, эмоциональ күтәренкелек туа һәм алар тел материалын бик теләп үзләштерәләр.
Белем бирү эшчәнлегенең дидактик принцибы - гадидән катлаулыга таба бару.
Индивидуальләштерү принцибы - тел өйрәткәндә социаль шәхес сыйфатларын үстерүне күздә тоту. Балаларның яшь үзәнчәлекләрен исәпкә алу.

1.4 Программа үзләштерүдә көтелгән нәтиҗәләр

Уртанчылар төркеме (4-5 яшь)
“Минем өем” проекты

Белем бирү эшчәнлегенең бурычлары

1.Тирә- юнь күзаллавын киңәйтә барып, иң якын кешеләре, уенчыклар, ашамлыклархисабына сүз байлыгын арттыру.
2.Өлкәннәр кушкан катлаулы булмаган биремнәрне аңлап, үти белүләренә ирешү.
3.Тәрбияче әйткән сүзләрне, кыска фразаларны кабатлап әйтә белүләренә ирешү.
4.Үз исемен дөрес әйтә, исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт әйтә белү күнекмәләрен үстерү.
5.Куелган сорауларны аңлап, сөйләмдә 2-3 сүз белән җавап кайтару күнекмәләрен үстерү.

Белем бирү эшчәнлегенең эчтәлеге

Лексик минимум – якынча 62 сүз.

“Минем өем” проекты темалары (“Гаилә”,“Ашамлыклар”,“Уенчыклар”,“Саннар”) буенча бирелгән лексиканы төрле ситуацияләрдә ишетеп аңлап куллана белергә өйрәтү, сөйләм күнекмәләрен булдыру.

Аларның тирә-юнь күзаллавын киңәйтә бару, югарыда күрсәтелгән темага караган сүзләр хисабына балаларның сүз байлыгын арттыру өстендә эшләү, аларда татар телендә сөйләшә башлау теләге уяту.

Актив үзләштерүләренә ирешү өчен әйбер исемнәренең мәгънәсен аңлату һәм аларны дөрес әйтү күнегүләре эшләү. Иң якын кешеләр (*әти, әни, бабай, әби, малай, кыз)*, яраткан уенчыклар (*туп, машина, курчак, эт, песи куян, аю),* ашамлыклар *(алма, ипи, сөт, чәй)* һәм саннар *(бер, ике, өч, дүрт, биш)* хисабына сүзлекне баету һәм активлаштыру. Өйрәнгән сүзләрне аерым, күмәк, тәрбияче ярдәмендә кабатлый белү күнекмәләрен булдыру. *Алма бир. Мә, алма*.

Бу кем? Бу нәрсә? сорауларын аңлап җавап бирергә өйрәтү.

-*Бу кем? – Бу әти.*

-*Бу нәрсә? – Бу туп.*

Нинди? соравын аңларга, дөрес җавап бирергә өйрәтү.

-*Туп нинди? – Кечкенә.*

-*Машина нинди? – Матур.*

Әйбернең билгесен ачыклау максаты белән куела торган сорауларны аңларга һәм сөйләмдә җавап кайтарырга өйрәтү. (Зур, матур, кечкенә, чиста, әйбәт, пычрак, тәмле).

-*Бу нәрсә? – Бу туп.*

-*Туп нинди? – Туп пычрак (зур, матур, кечкенә, чиста, әйбәт).*

Тәрбияче әйткән сүзләрне, кыска фразаларны балаларның кабатлап әйтә белүләренә ирешү өстендә эшләү. Аларның өлкәннәр кушкан катлаулы булмаган боерыкларны аңлап, үти белүләренә ирешү *(мә, бир, утыр, аша, эч, уйна, ю, ал).*

-*Мә, куян. – Бир куян.*

Тәрбияче әйткән билге буенча предметны табу, күрсәтә белергә өйрәтү.

Зур машина ал. Тәмле алма бир.

Үз исемен дөрес әйтә, исәнләшә, саубуллаша белергә өйрәтү, сүзләрне дөрес, урынлы куллану.

Исәнме. – Исәнмесез. Сау бул. – Сау булыгыз. Мин кыз. - Мин Оля. Мин малай - Мин Коля.

Таныш предметларның исемнәрен ныгыту, куелган сорауга раслаучы, инкарь итүче сүзләрне *(әйе, юк)* дөрес кулланырга өйрәтү

Син Коля? – Әйе.

Син кыз? – Юк, мин малай.

Мин, син алмашлыкларын аңларга һәм урынлы кулланырга өйрәтү.
Син кем? – Мин Коля.
Кечкенә күләмле шигырьләр, җырлар өйрәтү.

Белем бирү эшчәнлегенең нәтиҗәләре

Ирешелгән нәтиҗәләр:

Өлкәннәр кушкан катлаулы булмаган биремнәрне аңлап, үти белә.
Тәрбияче әйткән сүзләрне, кыска фразаларны кабатлап әйтә белә.
Үз исемен дөрес әйтә, исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт әйтә белә.
Куелган сорауларны аңлап, сөйләмдә 2-3 сүз белән җавап кайтара белә.
Бер-берсе һәм өлкәннәр белән 62 сүз кулланып татар телендә аралаша.
Бирелгән лексиканы төрле ситуацияләрдә ишетеп аңлап куллана белә, сөйләм күнекмәләре бар.
Татар телендә сөйләшү теләге бар.
Әйбер исемнәренең мәгънәсен аңлый һәм аларны дөрес әйтә белә.
Гаилә, уенчыклар, ашамлыклар һәм саннар хисабына сүз байлыгы бар.
Өйрәнгән сүзләрне аерым, күмәк, тәрбияче ярдәмендә кабатлый белә.
Бу кем? Бу нәрсә? сорауларын аңлап, җавап бирә.
Әйбернең билгесен ачыклау максаты белән куела торган сорауны аңлый һәм сөйләмдә җавап кайтара белә.
Тәрбияче әйткән сүзләрне, кыска фразаларны кабатлап әйтә. Өлкәннәр кушкан катлаулы булмаган биремнәрне аңлап үти.
Тәрбияче әйткән билге буенча предметны таба, күрсәтә белә.
Үз исемен дөрес әйтә, исәнләшә, саубуллаша белә, сүзләрне дөрес, урынлы куллана.
Куелган сорауга раслаучы, инкарь итүче сүзләрне дөрес кулланана белә.
Мин, син алмашлыкларын аңлый һәм урынлы куллана.
Кечкенә күләмле шигырьләр, җырлар белә.

ЭРС: 4-5 яшьтә туган як (хайваннар һәм үсемлекләр дөньясы), Татарстан Республикасы һәм Россия турында танып белү кызыксынуы үсә. Татар халкының орнаменты элементларын (Лалә; яфрак; кыңгырау) рәсем эшчәнлеге һәм дидактик уеннар аша үзләштерәләр. Туган шәһәр, татар милли киемнәре (малай, кыз) турында материалны үзләштерү дәвам итә. Татар халкы әсәрләренә һәм татар әкиятләренә кызыксыну формалаша. Татар язучылары турында күзаллау киңәйә: рус төркеме - Г.Тукай.

Тәрбияче һәм ата- аналар белән берлектә ирешергә кирәк нәтиҗәләр:
Сүз байлыгы аз.
Бирелгән лексиканы ишетеп аңлый, куллана белми.
Сорауларны аңлый, җавап бирә алмый.
Мин, син алмашлыкларын урынлы куллана белми.

Зурлар төркеме (5-6 яшь)
“Уйный – уйный үсәбез” проекты

Белем бирү эшчәнлегенең бурычлары
1. Тирә- юнь күзаллавын киңәйтә барып, яшелчәләр, савыт-сабалар, киемнәр, өй җиһазлары, ашамлыклар темасына кергән сүзләр хисабына сүз байлыгын арттыру.
2. Гади сорауларны аңлап җавап бирү, мөрәҗәгать итә белүләренә ирешү.
3.Үзара һәм зурлар белән көндәлек тормышта татарча аралашуга чыгуларына ирешү.
4.Сөйләм күнекмәләрен үстерешле диалогларда, уеннарда, ситуатив күнегүләрдә камилләштерү.
5.Боерык фигыльләрне сөйләмдә аңлап дөрес куллана белү күнекмәләрен үстерү.

Белем бирү эшчәнлегенең эчтәлеге
Лексик минимум – якынча 45 сүз.
“Уйный-уйный үсәбез” проекты темалары (“Гаилә”, “Ашамлыклар”, “Уенчыклар”, “Саннар” **, “**Яшелчәләр”, “Савыт-саба”, “Киемнәр”, “Шәхси гигиена”, “Өй җиһазлары”, “Бәйрәмнәр”) буенча бирелгән лексиканы төрле эшчәнлектә (уен, аралашу, музыка, хезмәт, хәрәкәт) ишетеп аңлап куллана белергә өйрәтү, сөйләм күнекмәләрен булдыру.
Яңа сүзләр хисабына баланың сөйләмен баету, тулыландыру. (*Кишер, суган, бәрәңге, кыяр, кәбестә, аш, ботка, кашык, тәлинкә,чынаяк, күлмәк, чалбар, бит, кул, өстәл урындык, карават, баллы, ничә, нинди, алты, җиде, сигез, тугыз, ун, кызыл, сары, яшел, зәңгәр, нәрсә кирәк, юа, ки, сал, йокла, хәерле көн, яратам, бар).*
Санау күнекмәләрен ныгыту, сөйләмдә камилләштерү.
Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә? соравын аңлап, мөстәкыйль рәвештә сорау куя һәм дөрес җавап бирә белергә өйрәтү.
Раслаучы һәм инкарь итүче сүзләрне ныгыту, урынлы куллану. *(Әйе, юк)*

Исем + сыйфат конструкциясен сөйләмдә активлаштыру.
- *Бу кызыл тәлинкә.*
“Минем өем” проекты буенча өйрәнелгән боерык фигыльләрне ныгыту *(аша, эч, утыр, ю, уйна, йокла)*, яңа боерык фигыльләрне *(ки, сал)* сөйләмдә аңлап дөрес куллана белергә өйрәтү, активлаштыру.
Алган белемнәрен, сөйләм күнекмәләрен үстерешле диалогларда, уеннарда, ситуатив күнегүләрдә камилләштерү.

Белем бирү эшчәнлегенең нәтиҗәләре

Ирешелгән нәтиҗәләр:
Гади сорауларны аңлап җавап бирү, мөрәҗәгать итә белә.
Үзара һәм зурлар белән көндәлек тормышта107 сүз кулланып татар телендә аралаша.
Сөйләм күнекмәләрен үстерешле диалогларда, уеннарда, ситуатив күнегүләрдә
куллана.
Боерык фигыльләрне сөйләмдә аңлап, дөрес куллана.
“Уйный-уйный үсәбез” проекты темалары (“Гаилә”, “Ашамлыклар”, “Уенчыклар”, “Саннар” , “Яшелчәләр”, “Савыт-саба”, “Киемнәр”, “Шәхси гигиена”, “Өй җиһазлары”, “Бәйрәмнәр”) буенча бирелгән лексиканы төрле эшчәнлектә (уен, аралашу, музыка, хезмәт, хәрәкәт) ишетеп аңлап куллана белә, сөйләм күнекмәләре бар.
Яңа сүзләр хисабына сүз байлыгы бар.
Санау күнекмәләре бар, сөйләмдә куллана белә.
Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә? соравын аңлап, мөстәкыйль рәвештә сорау куя һәм дөрес җавап бирә.
Раслаучы һәм инкарь итүче сүзләрне аңлый, урынлы куллана.
Исем + сыйфат конструкциясен сөйләмдә дөрес куллана.
Боерык фигыльләрне сөйләмдә аңлап дөрес куллана белә.
Алган белемнәрен, сөйләм күнекмәләрен үстерешле диалогларда, уеннарда, ситуатив күнегүләрдә куллана белә.
ЭРС: 5-6 яшьтә туган як (хайваннар һәм үсемлекләр дөньясы), Татарстан Республикасы шәһәрләре (4 шәһәр: Яр Чаллы, Алабуга, Әлмәт, Лениногорск; ТР башкаласы – Казан шәһәре) турында танып белү кызыксынуы үсә. Балалар Идел буе халыкларын (Татарстан, Россия, Башкортостан, Чувашия) үзләштерә башлыйлар. Балаларның ТР һәм РФ символикасы турында белемнәре тулылана (герб, флаг). Татар халкының орнамент элементларын (Лалә; яфрак; кыңгырау – кыңгырау; канафер чәчәге; өч яфрак) рәсем эшчәнлеге һәм дидактик уеннар аша үзләштерәләр. Туган шәһәр, татар милли киемнәре (малай, кыз) турында материалны үзләштерү дәвам итә. Татар халкы әсәрләренә һәм татар

әкиятләренә кызыксыну формалаша. Татар язучылары турында күзаллау киңәйә: рус төркеме - Г.Тукай; татар төркеме: Г. Тукай, А. Алиш, М. Җәлил.

Тәрбияче һәм ата- аналар белән берлектә ирешергә кирәк нәтиҗәләр:
Сүз байлыгы аз.
Бирелгән лексиканы ишетеп аңлый, куллана белми.
Сорауларны аңлый, мөстәкыйль рәвештә сорау куя белми.
Сөйләм күнекмәләрен үстерешле диалогларда, уеннарда, ситуатив күнегүләрдә куллана алмый.

Мәктәпкә әзерлек төркеме (6-7 яшь)
“Без инде хәзер зурлар – мәктәпкә илтә юллар”проекты

Белем бирү эшчәнлегенең бурычлары

1. Ашамлыклар, кыргый хайваннар, кошлар, мәктәп темасына кергән сүзләр хисабына баланың сөйләмен баету, тулыландыру.
2.Сөйләмне аралашу чарасы буларак камилләштерү, файдалана белү күнекмәләренә өйрәтү.
3. Диалогик һәм монологик сөйләмне үстерү.
4. Мөстәкыйль рәвештә сорау куя һәм дөрес җавап бирә белергә күнектерү.

Белем бирү эшчәнлегенең эчтәлеге

Лексик минимум – якынча 60 сүз.
“Без инде хәзер зурлар – мәктәпкә илтә юллар” проекты темалары (“Гаилә”, “Ашамлыклар”, “Уенчыклар”, “Саннар” **, “**Яшелчәләр”, “Савыт-саба”, “Киемнәр”, “Шәхси гигиена”, “Өй җиһазлары”, “Бәйрәмнәр”, “Танышу”, “Тату гаилә”, “Дусларны сыйлыйбыз”, “Кунак килде”, “Кафега барабыз”, “Күңелле уеннар”, “Без циркта”, “Безнең дуслар”, “Чана шуабыз”, “Без биибез”, “Күңелле сәяхәт”, “Мәктәп”, “Без әкият ятабыз”) буенча бирелгән лексиканы төрле эшчәнлектә (танып – белү, уен, аралашу, музыка, хезмәт, хәрәкәт) ишетеп аңлап куллана белергә өйрәтү, сөйләм күнекмәләрен булдыру.
Яңа сүзләр хисабына баланың сөйләмен баету, тулыландыру: *син кем, хәерле көн, тычкан, бу кем, бу нәрсә, нишли, йоклый, утыра, ашый, эчә, нишлисең, ашыйм, эчәм, уйный, уйныйм, утырам, барам, кая барасың, син нишлисең, сикер-сикерәм, сикерә, йөгерә, төлке, йөгер-йөгерәм, чәк-*

чәк, өчпочмак, яшь, бүре, керпе, тавык, әтәч, үрдәк, чана, шуа, шуам, бие, бии, биим, ак, кара, җырла-җырлыйм, зур рәхмәт, китап укый, рәсем ясыйм, укыйм, дәфтәр.
Бу кем? Бу нәрсә? Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә? Нишли? Син нишлисең? Кая барасың? соравын аңлап, мөстәкыйль рәвештә сорау куя һәм дөрес җавап бирә белергә өйрәтү.
Алган белемнәрен, сөйләм күнекмәләрен үстерешле диалогларда, уеннарда, ситуатив күнегүләрдә камилләштерү. Монологик сөйләмне үстерү.

Белем бирү эшчәнлеге нәтиҗәләре

Ирешелгән нәтиҗәләр:

Сөйләмне аралашу чарасы буларак файдалана белә.
Диалогик һәм монологик сөйләм күнекмәләре бар.
Мөстәкыйль рәвештә сорау куя һәм дөрес җавап бирә белә.
Бер-берсе һәм өлкәннәр белән 167 сүз кулланып татар телендә актив аралаша.
“Без инде хәзер зурлар – мәктәпкә илтә юллар” проекты темалары (“Гаилә”, “Ашамлыклар”, “Уенчыклар”, “Саннар” **, “**Яшелчәләр”, “Савыт-саба”, “Киемнәр”, “Шәхси гигиена”, “Өй җиһазлары”, “Бәйрәмнәр”, “Танышу”, “Тату гаилә”, “Дусларны сыйлыйбыз”, “Кунак килде”, “Кафега барабыз”, “Күңелле уеннар”, “Без циркта”, “Безнең дуслар”, “Чана шуабыз”, “Без биибез”, “Күңелле сәяхәт”, “Мәктәп”, “Без әкият яратабыз”) буенча бирелгән лексиканы төрле эшчәнлектә (танып – белү, уен, аралашу, музыка, хезмәт, хәрәкәт) ишетеп аңлап куллана белә, сөйләм күнекмәләрен бар.
Яңа сүзләр хисабына сүз байлыгы бар.
Бу кем? Бу нәрсә? Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә? Нишли? Син нишлисең? Кая барасың? соравын аңлап, мөстәкыйль рәвештә сорау куя һәм дөрес җавап бирә белә.
Фигыльләрне урынлы куллана.
Җырлар, шигырьләр белә.
ЭРС: 6-7 яшьтә туган як (хайваннар һәм табигать дөньясы), Татарстан Республикасы шәһәрләре (5 шәһәр: Яр Чаллы, Чистай, Алабуга, Әлмәт, Лениногорск һәм аларның истәлекле урыннары, ТР башкаласы – Казан шәһәре) турында танып белү кызыксынуы үсә. Балалар Идел буе халыкларын (Татарстан, Россия, Башкортостан, Чувашия, Удмуртия, Мари - Эл, Мордовия) мәгълүмати һәм күзаллау материалы, ТР халыкларының хәрәкәтчән уеннары аша үзләштерә башлыйлар. Балаларда ТР һәм РФ символикасы турында белемнәр (герб, флаг) беркетелә. Дәүләт башлыклары-РФ һәм ТР Президентлары турында күзаллаулар формалаша. Татар халкының орнамент элементларын (Лалә; кыңгырау; канәфер чәчәге; өч яфрак; пион – чалмабаш; гөлҗимеш) рәсем эшчәнлеге һәм дидактик уеннар аша үзләштерәләр. Туган шәһәр, татар милли

киемнәре (малай, кыз) турында белемнәр ныгый. Татар язучыларының әсәрләре һәм татар халык әкиятләре турында белемнәр системалаштырыла. Татар язучыларының портретлары белән танышалар.

Тәрбияче һәм ата- аналар белән берлектә ирешергә кирәк нәтиҗәләр:

Яңа сүзләр хисабына сүз байлыгы аз.

Бирелгән лексиканы диалогик һәм монологик сөйләмдә куллана алмый.

“Бу кем?”, “Бу нәрсә?”, “Нәрсә кирәк?”, “Нинди?”, “Ничә?”, “Нишли?”, “Син нишлисең?” “Кая барасың?” сорауларын мөстәкыйль рәвештә куя белми. Фигыльләрне урынлы куллана белми.

2 НЧЕ БҮЛЕК. Эчтәлекле

2.1. Балалар бакчасында рус һәм башка милләт балаларын татарчага өйрәтү программасы, проектлар буенча методик киңәшләр

Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгының “Мәктәпкәчә учреждениеләрдә татар теле, рус, ана телләрен яхшырту чаралары турындагы” 2001 елның июнь аенда чыккан 463 номерлы карары нигезендә татар теле өйрәтү эшчәнлекләре атнага 3 тапкыр үткәрү каралган. Ел дәвамында тематик планга таянып, мультфильмнар, анимацион сюжетлар, “Әкият илендә” тапшыруын кулланып, индивидуаль эшне дә кертеп, кирәкле күләмдә (атнага 3 тапкыр исәбеннән) көндәлек план төзелгән.

Телгә өйрәтүнең төп формасы һәм чарасы булып белем бирү эшчәнлеге алына. Ул системалы рәвештә план буенча үткәрелә. Өйрәнелгән сүзләр, сүзтезмәләр, диалоглар эшчәнлектән тыш уен вакытларында активлаштырыла һәм ныгытыла, көндәлек аралашуда кулланыла.

Яңа сүзләрне, сүзтезмәләрне, ситуацияләрне балалар аңламаган очракта, тәрбияче рус телендә сөйли.

Пиктограммалар мәктәпкә әзерлек төркемендә, яңа сүзләр (фигыльләр) белән беренче тапкыр таныштырганда гына кулланыла.

Бала татар телендә сүзне дөрес әйтмәгән очракта, тәрбияче баланы тыңлап сүзнең дөрес үрнәген бирә. Балалардан авазларның дөрес әйтелешен катгый таләп итмәскә кирәк.

Тәрбияче сөйләмендә акцент, җирле диалект, аваз кимчелекләре булмаска тиеш.

Тәрбияче сүзлек белән эшләгәндә татар һәм рус телләре өчен уртак сүзләргә таяна ала.

Тәрбияче үзенең эшенә иҗади якын килергә, төрле алымнар, чаралар эзләп, аларны кулланырга тиеш.

Төркемнәрдә балаларның һәм тәрбиячеләрнең татар телендә аралашулары һәрдаим булырга тиеш. Эшчәнлектә өйрәнелгән тел материалы, режим моментларында, уен эшчәнлеге аша (ситуатив күнегүләр, сюжетлы рольле уеннар, үстерелешле диалоглар, сәхнәләштерү һ. б.) ныгытыла.

Рус телле балаларны татарча сөйләшергә өйрәткәндә балалар бакчасы коллективы һәм әти-әниләрнең бердәм позициядә булуы уңай нәтиҗә бирә.

Сүзлек белән эшләү.

Балаларны татар телендә сөйләшергә һәм аралашырга өйрәтү билгеле бер күләмдәге сүз байлыгы булдырудан башлана.

Яңа сүзләр үзләштерү процессында махсус сайлап алынган күнегүләр төп чара булып тора. Юнәлеше һәм характеры ягыннан лексик күнегүләрне икегә бүлеп карыйлар: әзерлек күнегүләре һәм сөйләм күнегүләре.

Әзерлек күнегүләре балаларны яңа сүзләрне файдаланып сөйләргә әзерли. Бу күнегүләр лексик берәмлекләрне хәтердә калдырырга ярдәм итәләр.

Сөйләм күнегүләре лексик күнегүләрнең бер төре буларак, үзләштерелгән лексик берәмлекләр җирлегендә ситуацияләргә бәйле сөйләм эшчәнлеген барлыкка китерәләр.

Яңа сүз өйрәтү төп методик алымнарның берсе булып тора:

-яңа сүз тәрбияче тарафыннан ачык, төгәл итеп күрсәтмә рәсем ярдәмендә әйтелә;

-аудиоязмадан тыңлатыла, кабатлатыла;

-ишеткән сүзне бала рәсемннән табып күрсәтә һәм әйтә;

-сүзләр тизрәк истә калсын өчен сүз кат-кат әйттерелә, аңлашылмаган очракта, аның русча тәрҗемәсе бирелә;

-төрле эш формаларында (пышылдап, күмәкләп, төркемнәргә бүленеп, хәрәкәтләнеп әйтеп) өйрәтелә;

-уеннар кулланып (“Ватык телефон”, “Кайтаваз”...) ныгытыла;

-яңа сүз, таныш булган сүзләр белән грамматик конструкцияләрдә ныгытыла, мәсәлән: зур туп, чиста туп;

-аралашуда кулланыла (бала өйрәнгән яңа сүзләрне, конструкцияләрне бары аралашуда аңлап куллана).

-бала теге яки бу сүзне аның төгәл мәгънәсен аңлап үзләштереп калсын өчен телдән мондый күнегүләрне үткәрергә мөмкин: -*Бу туп?- Әйе, бу туп.*

-*Бу песи? (туп күрсәтелә) - Юк, бу песи.*

-өйрәнелгән сүзләрне хәтердә калдыру максатыннан төрле уеннар оештырырга була: “Исемен әйтсәң бирәм”, “Мин күрсәтәм, син әйт”, “Сорап ал”, “Серле кәрзин” һ.б..

Баланың сөйләмен оештыру өчен исемнең алмашлык (мин, син, бу), сан (1 дән 10 га), сыйфат (тәм, күләм, төс, эчке сыйфатлар) һәм фигыль белән бәйләү грамматик конструкцияләре кулланыла.

Фигыль белән таныштыру боерык фигыльләрдән башлана (бар, сикер, аша һ.б.).

Уртанчылар төркемендә балаларга боерык фигыльләрне аңлап үтәүләрен таләп ителә.

Зурлар төркемендә балалар кайбер боерыкларны үзләре бирә (сикер, аша, уйна) һәм аңлап үтиләр.

Мәктәпкә әзерлек төркемнәрендә балалар үзлектән Нишли? Син нишлисең? сорауларын бирәләр һәм аңлап җавап кайтаралар.

Укыту методик комплектының төп асылы булып аралашуга чыгу тора. Аралашуга чыгу өчен диалогик сөйләмнең әһәмияте бик зур. Диалогик сөйләмгә өйрәткәндә гадидән катлаулыга дигән дидактик принципка таянып эшләү кулай.

Диалогик сөйләмдә иң отышлы алым – сорау-җавап рәвешендә (сорау-информация алу берәмлеге) һәм теләк белдерә торган: теләк, үтенү, тәкъдим итү, ризасызлык төсмере булырга мөмкин. Еш кына сораудан соң, әңгәмәдәшнең җавап репликасы; килә: *Бу кем?- Бу әти;* раслау рәвешендә: *Бу әти?- Әти;* инкарь рәвешендә: *Бу әни?- Юк, бу әти.* Реплика- җавап сорау рәвешендә дә булырга мөмкин: *Нинди әти?* Бу вакытта әңгәмәдәшнең җавабы тулы да, кым дә булырга мөмкин: *Матур әти;* яисә:*Матур.*

Мәктәпкәчә яшьтәге балаларга ситуатив - тематик принцип нигезендә, диалогик сөйләмне үстерү буенча түбәндәге типтагы күнегүләр тәкъдим итәргә мөмкин:

-уен ситуацияләрендә катнашу;

-тәкъдим ителгән үрнәк буенча кечкенә диалоглар төзү;

-тематик диалоглар төзү;

-сәхнәләштерүдә катнашу;

-рольләргә бүлеп сөйләү.

Диалоглар белән эшләү коммуникатив юнәлештә алып барылырга тиеш. Тәрбияче аларның балалар сөйләменә кирәрлек кирәкле формаларын эшләргә һәм төрле шартларда куллану мөмкинлеген исәпкә алырга тиеш. Тәрбияче, сөйләмгә эмоциональ бизәлеш өстәү өчен, төрле формаларны кулланырга; эш эчтәлегенә туры килә торган интонация, ишарәләр, мимикалардан файдаланырга һ.б. өйрәтергә тиеш.

Шул ук вакытта, диалогны сорау бирү һәм аңа җавап алу дип кенә уйларга ярамый. Балаларны диалогик сөйләмгә хас булган башка (сорау һәм җаваплардан тыш) ситуацияләр, репликалар, көндәлек аралашу формаларына да өйрәтергә кирәк.

Аралашуга чыгу өчен нәтиҗәле чаралар булып аудиоязмалар, эш дәфтәрләре, анимацион сюжетлар тора.

Аудиоязмалар яңа сүз өйрәтү, сөйләм үрнәкләре үзләштерү, уеннар, кыска җырлар өйрәтү, өстәл театры күрсәтү вакытларында куллану өчен төзелде. Аларны һәр эшчәнлектә куллану мөһим түгел.

Эш дәфтәрләре эшчәнлектә өйрәнелгән материалны ныгытуны күздә тотып төзелде. Дәфтәрләр белән эшләгәндә балалар кабатлыйлар, бер-берсенә сораулар бирәләр, тәрбияче белән аралашалар. Балалар үзләренең эш дәфтәрләрен өйгә алып кайтып өйрәнелгән материалны кабатлый алалар. Бу дәфтәрләр белән әти-әниләр дә, төркем тәрбиячеләре дә эшли ала, чөнки биремнәр рус телендә язылды.

Дәфтәрдәге эшнең нәтиҗәсе уртанчылар төркемендә сүзне ишетеп, аңлап, предметларны табып, парлаштырып, чагыштырып, аларның сыйфатын, санын билгеләүгә китерсә, зурлар төркемендә балаларны үзара аралашуга этәрә һәм бу мәктәпкә әзерлек төркемнәрендә дәвам итә.

Иң катлаулы биремнәр мәктәпкә әзерлек төркеме өчен төзелгән. Бу төркемдә хәрәкәтне белдерүче сүзләр, яки фигыльләр күп кулланыла. Балаларны ситуацияләргә куеп, сораулар биреп диалогка этәрәбез. Берүк вакытта, фигыльләр боерык формада (утыр, уйна һ.б.), 3-нче зат алмашлыгына тәңгәл формада (яки утыра, укый, шуа, ашый һ.б.), һәм дә инде үзе турында 1-нче зат алмашлыгын кулланып өйрәтелә (уйныйм, утырам, барам, эчәм һ.б.). Балалар бер-берсенә, өлкәннәргә сораулар бирергә өйрәнәләр: бу нәрсә, нишли, син нишлисең, нәрсә кирәк, нинди һ.б. Җөмләләр төзү баланың уйлавын таләп итә, чөнки алар 3-4 сүздән торалар. Мәсәлән: Аю караватта йоклый. Куян чана шуа. Песи бит юа һ.б.. Мәктәпкә әзерлек төркемендә өченче бирем җыр формасында бирелә.Бу биремнәрне интерактив такта һәм экраннарда эшләп була.

Анимацион сюжетлар балаларның белгән сүз байлыгына, яшь үзенчәлекләрен исәпкә алып төзелде. Сюжетны караганнан соң, балалар белән әңгәмәләр үткәрелә, алда өйрәнелгән уен ситуацияләрен кабатларга тәкъдим ителә.

“Татарча сөйләшәбез” укыту методик комплектына нигезләнеп эшләнгән “Әкият илендә” телевизион тапшыруын балаларны татар теленә өйрәткәндә карарга тәкъдим ителә.

2.2. Эш төрләре һәм формалары

Программа бурычларын үтәүдә эш формаларының, практик гамәли алымнарның, чараларның әһәмияте зур. Төп эш төрләре булып түбәндәгеләр тора:

1. Предметлар белән эш: тасвирлау, уенчык белән диалог төзү, уен һәм әкиятләрдә катнашу.
2. Рәсемнәр белән эш: тасвирлау, үстерешле диалог.
3. Сюжетлы-рольле уеннар;
4. Әйлән-бәйлән, җырлы-биюле уеннар өйрәнү (аудиоязмага таянып).
5. Театральләштерү, сәхнәләштерү (бармак театры, битлекләр, костюмнар, театр күрсәтү (әти-әниләргә, башка төркем балаларына).
6. Хәрәкәтле уеннар: туп белән уеннар, “Командир” уены, әйлән-бәйлән уен, зарядка уеннары.
7. Иҗади һәм ситуатив уеннар: рольле уеннар, интервью, ситуатив күнегүләр.
8. Ситуатив, логик күнегүләрне ишетеп, аңлап эшләү.
9. Үстерелешле диалоглар (зурлар һәм яшьтәшләре белән үзара аралашу).
10. Аудиоязмалар тыңлау, кушылып әйтү, җырлау, кабатлау, ишеткән сүзне рәсемдә табып күрсәтү.
11. Анимацион сюжетлар, мультфильмнар карау.
12. Интерактив уеннар.
13.

2.3. ПРОЕКТЛАР БУЕНЧА КОМПЛЕКС ТЕМАТИК ПЛАННАР (кушымта №1)

2.4. МӘКТӘПКӘЧӘ ЯШЬТӘГЕ БАЛАЛАРНЫҢ ТАТАР ТЕЛЕНДӘ СӨЙЛӘШӘ (АРАЛАША) БЕЛҮ КҮНЕКМӘЛӘРЕН ТИКШЕРҮ

Укыту методик комплекты (УМК) ярдәмендә яңа программага нигезләнеп эшләнелгән биремнәр аркылы балаларның татар телен белү дәрәҗәсен тикшерү өчен таблицага тутырыла.

Уку елы ахырында уртанчылар, уку елы башында зурлар төркеме балаларының “Минем өем” проекты буенча татар телен үзләштерү дәрәҗәләрен билгеләү.

№	Баланың исеме, фамилиясе	**Биремнәр**					**Нәтиҗә**	
		1	**2**	**3**	**4**	**5**	**баллар**	**дәрәҗә**
		“Минем өем” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану. (Өйрәнгән темалар буенча дүрт – биш рәсем яисә предмет күрсәтелә, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)	Ягымлы сүзләр куллану (“исәнме”, “сау бул”, “рәхмәт”)	Боерыкны аңлап үтәү һәм куллана белү (кил, утыр, сикер, ю, аша, эч)	Тирә - юньдәге предметларның сыйфатын, күләмен белдерә торган сүзләрне аңлап сөйләмдә куллану.	Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сарап алу, тәкъдим итү, инкарь иү, раслау)		
1.	Коля							
2.	Оля							

Нәтиҗәләрне билгеләү	
Югары дәрәҗә 2,7 дән 3 кә кадәр	Бала сөйләмдә актив, сорауларга җавап бирә, яхшы аралаша.
Уртача дәрәҗә 2 дән 2,6 га кадәр	Сүз байлыгы бар, аралашуда бик үк актив түгел.

Уртачадан түбән дәрәҗә 1 дән 2 гә кадәр	Аңлый, русча җавап бирә.

Балаларның татар телендә аралаша белү дәрәҗәсен тикшергәндә кулланырга мөмкин булган биремнәр.

1. “**Минем өем” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану.**

1. *Дидактик уен. "Бу кем?"* *(I вариант)*

(Лексика: әти, әни, кыз, малай, әби, бабай)

Уен эчтәлеге: Өй рәсеме. Өй тирәсендә гаилә әгъзалары рәсемнәре (комплекттагы күрсәтмә рәсемнәр). Тәрбияче рәсемнәргә күрсәтеп сорый: Бу кем? ("Әни"...).

2. *Дидиктик уен "Кем юк?"* *(II вариант)*

(Лексика шул ук).Уен шул ук рәсемнәр кулланып үткәрелә. Тәрбияче бер рәсемне алып куя. Баладан сорый: "Кем юк?" ("Әби"...)

Уенны интерактив тактада да, бала белән бала арасында диалог формасында да үткәрергә була)

3. *Дидактик уен "Кәрзиндә нәрсә бар?"*

(Лексика: ипи, алма, сөт, чәй)

Уен эчтәлеге: Мияу кәрзин белән ашамлыклар алып килгән. Мияу ашамлык муляжларына күрсәтә, исемен сорый: "Бу нәрсә?" ("Алма"...)

4. *Дидактик уен "Нәрсә юк?"*

Мияу бер ашамлык муляжын яшереп куя: "Нәрсә юк?". Бала нәрсә юклыгын әйтергә тиеш. ("Алма"...) Уенны рәсемнәр кулланып та үткәреп була.

5. *Дидактик уен "Мин әйтәм, син күрсәт һәм әйт"*

(Лексика: әти, әни, кыз, малай, әби, бабай; куян, аю, туп, машина, курчак, эт, песи, ипи, алма, сөт, чәй).

Уен эчтәлеге: Балага уенчык яисә уенчык рәсемнәре бирелә. Бала, тәрбияче әйткән уенчыкны яисә уенчык рәсемен табып күсәтергә һәм исемен кабатлап әйтергә тиеш.

6. *Дидактик уен "Исемен әйтсәң бирәм"*

(Лексика: куян, аю, туп, машина, курчак, эт, песи)

Уен эчтәлеге: Тәрбияче өстәлендә уенчыклар яисә рәсемнәр. Тәрбияче балага уенчыкны(рәсемне) күрсәтә, сорый: "Бу нәрсә?"- "Алма"... ; "Бу кем?"-"Әти"... Бала уенчык исемен дөрес әйтсә аңа уенчыклар, яисә таратма рәсемнәр бирелә.

7. *Дидактик уен "Серле янчык"*

(Лексика: куян, аю, туп, машина, курчак, эт, песи)

Уен эчтәлеге: Балага уенчыклар күрсәтелә, исемнәрен әйтеп янчыкка салына. Бала янчыктагы уенчыкны капшап исемен әйтә, алып күрсәтә.

8. ***Дидактик уен "Әйе-юк"***

Сүзнең дөрес үзләштерелүен тикшерү йөзеннән (аңлап яки аңламыйча әйтү) төрле вариантта сораулар бирелә: "Бу нәрсә?" - "Аю"...; "Бу аю?" - "Әйе, аю"...; "Бу куян?" - "Юк, песи"...

Югары балл (2.7-3) — сүз байлыгы җитәрлек, уенчык, әйберләрне үзлектән, аңлап дөрес күрсәтә, исемнәрен әйтә.

Уртача балл (2-2,6) - сүз байлыгы бар, кайбер сорауларга тәрбияче ярдәмендә җавап бирә.

Уртачадан түбән балл (1-2) - аңлый, русча җавап бирә.

2. Ягымлы сүзләр куллану (“исәнме”, “сау бул”, “рәхмәт”).

Ситуатив күнегүләр:

а) Ситуатив күнегү “Куян аюга кунакка килә”. Ул ишектән кергәндә аюга нәрсә әйтә? (Ничек исәнләшә?), "Исәнме аю".

б) Ситуатив күнегү “Куян аюда кунакта булды”. Ишектән чыгып киткәндә куян аю белән ничек саубуллаша? (Нәрсә әйтә?) "Сау бул, аю".

в) Уен ситуациясе "Кунак сыйлау". Акбайда (Мияуда) кунакта.

Тәрбияче Акбай (Мияу) ролендә. Ул баланы, ашамлык, җиләк-җимеш (алма, груша, банан һ.б.) муляжлары белән "сыйлый". Тәрбияче баланың "рәхмәт" әйтә белүен билгели.

г) Уен ситуациясе "Дустыңны сыйла". Балаларны парлаштырып бер-берсен сыйларга тәкъдим итү. Рәхмәт әйтә белүләрен билгеләү.

д) Ситуатив күнегү "Акбайга ("Мияуга", "Курчакка", "Дустына") уенчык бүләк ит".

Югары балл (2,7-3) - бала ситуацияләрдә ягымлы сүзләрне урынлы куллана.

Уртача балл (2-2.6) - тәрбияче ярдәмендә җавап бирә.

Уртачадан түбән (1-2) - аңлый, сорауга җавапны русча әйтә.

3. Боерыкны аңлап үтәү һәм куллана белү (кил, утыр, сикер, ю, аша, эч).

1. Сүзле уен "Мин әйтәм - син эшлә" ("Командир").

2. Сүзле уен "Шаян уенчыклар" (Уен баланың боерыкларны аңлы рәвештә үтәвен тикшерү өчен бирелә. Уенның эчтәлеге: Тәрбияче уенчыкка боерык бирә, мәсәлән: Утыр! Ә уенчык “ашый” башлый. Бала боерыкны дөрес итеп үтәп күрсәтә).

Югары дәрәҗә (2,7-3) - бала боерыкны аңлап, дөрес үти.

Уртача дәрәҗә (2-2,6) - ялгыша.

Уртачадан түбән дәрәҗә (1-2) - татарча аңламый, боерыкларны үтәми.

4.Тирә-юньдәге предметларның сыйфат билгеләрен, күләмен белдерә торган сүзләрне аңлап сөйләмдә куллану.

1. ***Дидактик уен "Уенчык нинди?" (зур, кечкенә, чиста, пычрак, әйбәт, матур).***

Уен эчтәлеге: зур-кечкенә уенчыклар күрсәтелә. Тәрбияченең "Нинди?" соравына бала уенчыкның исемен сыйфат билгесе белән әйтергә тиеш.

-Нинди курчак? - Зур (кечкенә, чиста, пычрак, әйбәт, матур) курчак.
Эш дәфтәрендәге 11 нче биремне кулланып була.

2. ***Дидактик уен "Тап, күрсәт һәм әйт" (чиста, пычрак).***

Комплекттагы күрсәтмә рәсемнәр кулланып үткәрелә. Тәрбияче әйткән рәсемне бала табып күрсәтә, әйтә.("Чиста туп", "Пычрак аю"...).
Эш дәфтәрендәге 13 нче биремне кулланып була.

3. ***Дидактик уен "Курчакка бүләк".***

Тәрбияче зур курчакка- зур туп, кечкенә курчакка- кечкенә туп бүләк итәргә куша. “ Мә, зур туп ", “Мә, кечкенә туп".

4. ***Дидактик уен "Дөрес сана".***

Санау күнекмәләрен билгеләү (1-5 кадәр). Тәрбияче уенчыклар, муляжлар санарга тәкъдим итә. Төркемдәге балаларны да санарга була. "Ничә малай?", "Ничә кыз?".

5. ***Дидактик уен "Ничә?".***

Санау күнекмәләрен тикшерү өчен шулай ук, укыту методик комплектындагы күрсәтмә рәсемнәрне дә кулланып була.
- Ничә туп? - Биш туп.

Югары дәрәҗә (2,7-3) - әйберләрнең сыйфат билгеләрен, күләмен исем белән кушып дөрес әйтә.

Уртача дәрәҗә (2-2.6) - 1-2 билгесен әйтә.

Уртачадан түбән дәрәҗә (1-2) - әйберләрнең билгеләрен, күләмен рус телендә әйтә.

5. Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сарап алу, тәкъдим итү, инкарь итү, раслау).

1. ***Уен ситуациясе "Әйдәгез танышабыз".***

"Син кем?" соравына аңлап җавап бирүе билгеләнә. К нам пришла новая кукла, она хочет с вами познакомиться: -Исәнмесез. Мин Алсу. Син кем? (Мин Оля (Коля). -Мин Алсу, мин кыз. Син кыз? (Юк, мин малай (әйе, мин кыз).

2. ***Уен ситуациясе "Кунак каршылыйбыз ".***

а) Тәрбияче: К нам идут гости.
Спроси. "Кто там?". "Кем анда?" - Мин әби (бабай).
"Позови бабушку (дедушку)". - Әби (бабай) кил монда.
"Поздоровайся с бабушкой (дедушкой)" - Исәнме, әби (бабай).
"Спроси у бабушки (дедушки) как дела?" - Әби (бабай) хәлләр ничек? - Әйбәт, рәхмәт.
"Предложи бабушке (дедушке) сесть". - Әби (бабай) утыр.
"Предложи бабушке (дедушке) пить чай" - Мә, чәй, эч.

Скажи: "До свидания!" Сау бул, әби! (бабай).

б) Балага "кунак" белән исәнләшергә, хәлен сорарга, чакырып утыртырга, сыйларга ("аша,эч") һәм саубуллашырга тәкъдим ителә.

Эш дәфтәрендәге 3 нче биремне кулланып була**.**

1. ***<u>Уен ситуациясе "Кунакларны сыйла".</u>***

Угости Акбай хлебом, Мияу молоком.

-Мә, Акбай ипи, аша. - Рәхмәт.

-Мә, Мияу сөт, эч. - Рәхмәт.

Эш дәфтәрендәге 16 нчы биремне кулланып була**.**

2. ***<u>Уен ситуациясе "Бер - береңне сыйла ".</u>***

(Ашамлык муляжлары кулланып)

"Угости яблоком".

- Мә, алма, аша. - Рәхмәт.

"Спроси, яблоко вкусное?"

- Алма тәмле? - Әйе, тәмле.

Эш дәфтәрендәге 6 нчы биремне кулланып була**.**

3. ***<u>Уен ситуациясе "Уенчыклар илендә"</u>***

1 . Ты пришел в магазин игрушек. Попроси игрушку, которая тебе нравится.

-Куян бир (әле).- Рәхмәт.

2. Предложи поиграть с игрушкой.

- Мә, туп, уйна. - Рәхмәт.

3. Позови друга, предложи помыть игрушку.

-Коля, кил монда. - Мә, туп, ю.

4. Поменяйтесь игрушками. Попроси у друга игрушку, предложи ему свою .

- Коля, туп бир - Мә, туп.
- Рәхмәт.

<u>Югары дәрәҗә (2,7-3)</u> - аралаша, сөйләм күнекмәләрен актив куллана.

<u>Уртача дәрәҗә (2-2,6)</u> - тәрбияче ярдәмендә аралаша.

<u>Уртачадан түбән дәрәҗә (1-2</u>) - аңлый, русча җавап бирә.

Уку елы ахырында зурлар, уку елы башында мәктәпкә әзерлек төркеме балаларының “Уйный-уйный үсәбез” проекты буенча татар телен үзләштерү дәрәҗәләрен билгеләү.

1.“Уйный – уйный үсәбез” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану.
(Өйрәнгән темалар буенча биш – алты рәсем яисә предмет күрсәтелә, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)

№	Баланың исеме, фамилиясе	Биремнәр					Нәтиҗә	
		1	2	3	4	5	баллар	дәрәҗә
		“Уйный – уйный үсәбез” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану. (Өйрәнгән темалар буенча биш – алты рәсем яисә предмет күрсәтелә, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)	Ягымлы сүзләр куллану (“исәнме”, “сау бул”, “рәхмәт”. “исәнмесез”, “ сау булыгыз”)	Боерыкны бирә белү (кил, утыр, сикер, уйна, ю, аша, эч, ки, сал)	Уен ситуацияләрендә үзлектән сорау бирә белү (Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?)	Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сорап алу, тәкъдим итү, инкарь итү, раслау)		
1.	Коля							
2.	Оля...							

Нәтиҗәләрне билгеләү	
Югары дәрәҗә 2,7 дән 3 кә кадәр	Бала сөйләмдә актив, үзлектән сорау бирә, яхшы аралаша.
Уртача дәрәҗә 2 дән 2,6 га кадәр	Сүз байлыгы бар, тәрбияче ярдәмендә аралаша.
Уртачадан түбән дәрәҗә 1 дән 2 гә кадәр	Аңлый, русча җавап бирә.

1. ***Дидактик уен “Бу нәрсә?”***

(Лексика: аш, ботка, сөт, кашык, тәлинкә, чынаяк).
Уен эчтәлеге: Тәрбияче рәсемнәргә күрсәтеп сорый:

- Бу нәрсә? (“Аш”...)

2. ***Дидактик уен “Кәрзиндә нәрсә бар?”***

(Лексика: кишер, суган, бәрәңге, кыяр, кәбестә, алма).
Уен эчтәлеге: Куян кәрзин белән яшелчәләр һәм җиләк-җимеш алып килгән. Куян сорый: “Нәрсә бар?” (“Кәбестә”...)

3. ***Дидактик уен “Нәрсә юк?”.***

(Лексика: кишер, суган, бәрәңге, кыяр, кәбестә, алма).
Куян бер яшелчә муляжын яшереп куя: “Нәрсә юк?”. Бала нәрсә юклыгын әйтергә тиеш. Уенны рәсемнәр кулланып та үткәрергә була.

4. ***Дидактик уен “Дөресен әйт”.***

(Лексика: күлмәк, чалбар, сарафан, өстәл, урындык, карават).
Уен эчтәлеге: Балага рәсемнәр бирелә. Бала рәсемнәрнең исемен атый һәм күрсәтә.

Югары балл (2.7-3) — сүз байлыгы җитәрлек, яшелчәләр, савыт-сабалар, киемнәр, өй җиһазлары атамаларын аңлап дөрес күрсәтә, исемнәрен әйтә һәм куелган сорауларга җавап бирә.
Уртача балл (2-2,6) - сүз байлыгы бар, кайбер сорауларга тәрбияче ярдәмендә җавап бирә.
Уртачадан түбән балл (1-2) - аңлый, русча җавап бирә.

2. Ягымлы сүзләр куллану (“Исәнме”, “Сау бул”, “Рәхмәт”, “Исәнмесез”, “ Сау булыгыз”).

Ситуатив күнегүләр (уртанчылар төркемендәге ягымлы сүзләр бүлеген кара):

а) Поздоровайся с Акбаем.
б) Спроси как дела у Акбая.
в) Скажи спасибо Акбаю. Спроси как дела.
г) Попрощайся с Акбаем.
д) Поздоровайся с воспитателем, Мияу и Акбай.
е) Попрощайся с воспитателем, Мияу и Акбай.
Югары балл (2.7-3) — бала сөйләмдә ягымлы сүзләрне урынлы куллана.
Уртача балл (2-2,6) – уен ситуацияләрен тәрбияче ярдәмендә төзи.
Уртачадан түбән балл (1-2) – аңлый, җавап бирә алмый.

3. Боерыкны бирә белү (кил, утыр, сикер, уйна, ю, аша, эч, ки, сал).

Балаларның боерыкларны бирә белү күнекмәләрен тикшерү. Балалар бер-берсенә боерык бирәләр. Саша, аша! – Саша ашау хәрәкәтләре күрсәтә. Алга таба Саша үзе башка балага боерык бирә һәм шундый тәртиптә дәвам ителә.

(Лексика: кил, утыр, сикер, ю, аша, эч, уйна, ки, сал).

Югары балл (2,7-3) – 8-9 сүз.

Уртача балл (2-2.6) – 5-6 сүз.

Уртачадан түбән (1-2) – 1-2 сүз.

4. Уен ситуацияләрендә үзлектән сорау бирә белү. (Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?).

1. Сюжетлы-рольле уен "Кибет"

Балаларга рус телендә кибет уены үткәрү аңлатыла һәм өч төп сорауны куя белүләрен максат итеп куясың. Уен яшелчә, киемнәр, савыт-саба, өй җиһазлары рәсемнәре кулланып үткәрелә.

(Лексика: Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?).

2. Дидактик уен "Нинди?".

Тикшерүдә сорауларны аерым кулланып та үткәрергә була.

Әйберләрне билгесен ачыклау өчен бирелә торган сорауга аңлап җавап бирү һәм ул сорауларны үзлектән куя белү.

(Лексика: нинди? кызыл, сары, яшел, зәңгәр).

3. ***Дидактик уен "Ничә?".***

Санау күнекмәләрен билгеләү (1- 10 кадәр).

4. ***Дидактик уен "Дөрес сана".***

Тәрбияче уенчыклар, муляжлар, укыту методик комплектындагы күрсәтмә рәсемнәрне санарга тәкъдим итә. Балалар бер-берсенә сорау бирәләр һәм җавап бирәләр. Шулай ук, сорауны тәрбияче үзе дә бирә ала. *"Ничә...?"*.

Югары балл (2,7-3) – диалогта 3 сорауны да аңлап куллана.

Уртача балл (2-2.6) – диалогта 2 сорауны аңлап куллана.

Уртачадан түбән (1-2) – диалогта 1 сорауны аңлап куллана.

5. Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сорап алу, тәкъдим итү, инкаръ итү, раслау).

1. Уен ситуациясе "Әйдәгез танышабыз".

"Син кем?" соравына аңлап җавап бирүе билгеләнә.

К вам пришла новая кукла, она хочет с вами познакомиться:

- Исәнмесез. Мин Алсу. Син кем? (Мин Оля яки Коля).
- Мин Алсу, мин кыз. Син кыз? (Юк, мин малай).

2. ***<u>Уен ситуациясе “Кунак каршылыйбыз”.</u>***

   а)Тәрбияче:

- К нам идут гости. Спроси. “Кто там?”. “Кем анда?”
- Мин Акбай.
- Позови Акбая.
- Акбай, кил монда.

   б)У Акбая сегодня день рождение. Подари свою игрушку

- Акбай, мә кызыл туп.
- Рәхмәт.

   в) Угости гостей супом или кашей.

- Мә, аш (ботка) (аша).

   г)Что бы сьесть угощение попроси ложку.

- Кашык бир.
- Нинди кашык?
- Зур, матур, зәңгәр кашык.
- Рәхмәт.

3. ***<u>Уен ситуациясе “Кибеттә”.</u>***

Бала белән бала аралашуы тикшерелә.

- Исәнме! Хәлләр ничек?
- Әйбәт, рәхмәт.
- Аю бир.
- Нинди аю?

- Зур аю, чиста аю, матур аю.
- Ничә?
- Ике аю.
- Мә, ике аю.
- Рәхмәт.
- Сау бул.

Югары балл (2,7-3) – бала сөйләмдә актив, үзлектән сорау бирә, яхшы аралаша.
Уртача балл (2-2.6) – сүз байлыгы бар, тәрбияче ярдәмендә аралаша.
Уртачадан түбән (1-2) – аңлый, русча җавап бирә.

Уку елы ахырында мәктәпкә әзерлек төркеме балаларының
“Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проекты буенча татар телен үзләштерү дәрәҗәләрен билгеләү.

№	Баланың исеме, фамилиясе	Биремнәр					Нәтиҗә	
		1	2	3	4	5	баллар	дәрәҗә
		“Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану. (Өйрәнгән темалар буенча биш – алты рәсем яисә предмет күрсәтелә, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)	Ягымлы сүзләр куллану (“исәнме”, “исәнмесез”, “сау бул”, “сау булыгыз”, “рәхмәт”, “зур рәхмәт”, “хәерле көн”, “хәлләр ничек?”, “әйбәт”)	Боерыкны бирә белү (кил, утыр, сикер, уйна, ю, аша, эч, ки, сал, бие, җырла, йөгер, йокла)	Уен ситуацияләрендә үзлектән сорау куя белү. (Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә? Син кем? Бу кем? Бу нәрсә? Нишли? Кая барасың?)	Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сорап алу, тәкъдим итү, инкарь итү, раслау)		
1.	Коля							

2.	Оля							

Нәтиҗәләрне билгеләү	
Югары дәрәҗә 2,7 дән 3 кә кадәр	Бала сөйләмдә актив, үзлектән сорау бирә, яхшы аралаша.
Уртача дәрәҗә 2 дән 2,6 га кадәр	Сүз байлыгы бар, тәрбияче ярдәмендә аралаша.
Уртачадан түбән дәрәҗә 1 дән 2 гә кадәр	Аңлый, русча җавап бирә.

1.“Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану.
(Өйрәнгән темалар буенча биш – алты рәсем яисә предмет күрсәтелә, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)

1. ***Дидактик уен “Бу нәрсә?”***

(Лексика: тычкан, бүре, төлке, керпе, тавык, әтәч, үрдәк, аю).
Уен эчтәлеге: Тәрбияче рәсемнәргә күрсәтеп сорый:

- Бу нәрсә? (“бүре”...)

2. ***Дидактик уен “Портфельдә нәрсә бар?”***

(Лексика: китап, дәфтәр, рәсем, мәктәп).
Уен эчтәлеге: Тәрбияче портфельдән рәсемнәр яки предмет алып күрсәтә, исемен сорый:
-Портфельдә нәрсә бар?- (“Дәфтәр бар”...)

3. ***Дидактик уен “Портфельдә нәрсә юк?”***

Бала нәрсә юклыгын әйтергә тиеш. Уенны рәсемнәр кулланып та үткәрергә була.

4. ***Дидактик уен “Дөресен әйт”***

(Лексика: чәк- чәк, өчпочмак, бәрәңге, аш, ботка, су).
Уен эчтәлеге: Балага рәсемнәр бирелә. Бала рәсемнәрне атый.
Югары балл (2.7-3) — 10-14 сүз.

Уртача балл (2-2,6) – 7-9 сүз.
Уртачадан түбән балл (1-2) – 1-6 сүз.

2. Ягымлы сүзләр куллану
(“Исәнме”, “Исәнмесез”, “Сау бул”, “Сау булыгыз”, “Рәхмәт”, “Зур рәхмәт”, “Хәерле көн”,“Хәлләр ничек?”, “Әйбәт”)

Ситуатив күнегү:
Телефоннан сөйләшү.
Эш дәфтәрендәге 1 нче биремне кулланып була.
Югары балл (2,7-3) — бала сөйләмдә ягымлы сүзләрне урынлы куллана.
Уртача балл (2-2,6) – тәрбияче ярдәмендә җавап бирә.
Уртачадан түбән балл (1-2) – аңлый, сорауларга җавапны русча бирә.

3. Боерыкны бирә белү.
(Лексика: кил монда, утыр, сикер, ю, аша, эч, уйна, ки, сал, йөгер, бие, җырла, йокла).
Дидактик уен: “Командир”
Эш дәфтәрендәге 9 нчы биремне кулланып була.
Бер бала икенче балага боерык бирә. Мәсәлән:
-Коля, сикер! (Коля сикереп күрсәтә).
-Коля, син нишлисең?(Колядан сорый) – Мин сикерәм.
-Коля нишли? (Башка баладан сорый) – Коля сикерә.
Югары балл (2,7-3) — 11-13 сүз белән боерык бирә, син нишлисең, нишли сорауларын бирә белә.
Уртача балл (2-2,6) – бары боерык бирә, сорауларны куя алмый.
Уртачадан түбән балл (1-2) – 1-5 сүз белән боерык бирә, сорауларны русча әйтә.

4. Уен ситуацияләрендә үзлектән сорау бирә белү.
(Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә? Син кем? Бу кем? Бу нәрсә? Нишли? Кая барасың?)

1. Уен ситуацияләре:

а) “Кибет” (Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?)

б) “Телефоннан сөйләшү” (Кая барасың? Син нишлисең?)

в) “Танышу” (Син кем? Бу кем? Бу нәрсә? Нишли?)

2. *Сюжетлы-рольле уен “Кибет”*

Балаларга рус телендә кибет уены үткәрү аңлатыла һәм өч төп сорауны куллана белүләре тикшерелә.Уен яшелчә, киемнәр, савыт-саба, өй җиһазлары, йорт кошлары, уенчык рәсемнәре кулланып үткәрелә.

(Лексика: Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?).

2. *Дидактик уен “Нинди?”.*

Тикшерүдә сорауларны аерым кулланып та үткәрергә була.

(Лексика: кызыл, сары, яшел, зәңгәр, ак, кара).

3. *Дидактик уен “Сана”.*

Санау күнекмәләрен билгеләү (1- 10 кадәр).

Югары балл (2,7-3) – сорауларны аңлап куллана**.**

Уртача балл (2-2,6) – аңлый, тәрбияче ярдәме белән куллана**.**

Уртачадан түбән (1-2) – русча җавап бирә.

5. Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сорап алу, тәкъдим итү, инкарь итү, раслау)

1. Уен ситуациясе “Әйдәгез танышабыз”

- Исәнмесез. Син кем? - (Мин Оля яки Коля).
- Мин кыз. Син кыз? - (Юк, мин малай).
- Сиңа ничә яшь?- (6 (7) яшь).

2. Уен ситуациясе “Телефоннан сөйләшү”.(диалогны сан, сыйфат, күләм бәрәмлеге кертеп баетырга була)

- Исәнме. Хәлләр ничек?
- Әйбәт.

- Нишлисең?
- Мин уйныйм. Син нишлисең?
- Мин ашыйм.
- Нәрсә?
- Алма ашыйм.
- Алма тәмле(ме)?
- Әйе, алма тәмле.
- Сау бул.

3. ***Уен ситуациясе “Кая барасың?”*** (*мәктәп, кафе, цирк һ.б.*)
- Исәнме! Хәлләр ничек?
- Әйбәт, рәхмәт.
- Кая барасың?
- Кафега барам.
- Кафеда нәрсә бар?
- (ашамлыклар атарга мөмкин)
- Саша нишли?
- Саша бәрәңге ашый.

4.***Ситуатив күнегү.***

а) Син нишлисең?
- Мин биим (утырам, сикерәм, ашыйм, эчәм, уйныйм, йөгерәм, җырлыйм, йоклыйм).

Югары балл (2,7-3) – бала сөйләмдә актив, үзлектән сорау бирә, яхшы аралаша.
Уртача балл (2-2.6) – сүз байлыгы бар, тәрбияче ярдәмендә аралаша.
Уртачадан түбән (1-2) – аңлый, русча җавап бирә.

2.5. Төбәкнең мәктәпкәчә белем бирү программасы

Мәктәпкәчә белем бирүнең төбәк белем бирү программасы ФГОС ДО, ФОП ДО һәм мәктәпкәчә белем бирүнең үрнәк төп белем бирү программасы таләпләренә туры китереп эшләнгән.

Әлеге программа Балачак үсешенең этномәдәни һәм яңа социомәдәни ситуациясен исәпкә алып, белем бирү мөнәсәбәтләрендә катнашучылар тарафыннан формалаштырылган рус телле балаларга белем бирүнең максатларын һәм бурычларын, белем бирү эшчәнлеген оештыруны, белем бирү мөнәсәбәтләренең эчтәлеген билгели.

Программаның максаты булып татар халкы телендә, шул исәптән башка милләт вәкилләре белән аралашу, халык уены, туган якны танып белү һәм башка активлык формалары аша балаларның шәхесен уңышлы социализацияләүне, мотивацияләүне һәм аларга ярдәм итүне тәэмин итүче милли мәдәният чараларын кулланып, рус телле Баланы үстерүнең социаль ситуацияләрен проектлау тора.

Максатка ирешү түбәндәге бурычларны хәл итү аша мөмкин:

- яшәү урынына, җенесенә, милләтенә, теленә, социаль статусына карамастан, мәктәпкәчә яшьтәге һәр баланың тулы үсешенә тигез мөмкинлекләр булдыру;

балаларның шәхесенең гомуми мәдәниятен формалаштыру, аларның социаль, әхлакый, эстетик, интеллектуаль, физик сыйфатларын, баланың инициативалылыгын, мөстәкыйльлеген һәм җаваплылыгын үстерү, уку эшчәнлегенең алшартларын формалаштыру;

- Казанны өйрәнү (туган якны өйрәнү)өлкәсендә мәктәпкәчә һәм башлангыч гомуми белем бирү максатларының, бурычларының һәм эчтәлегенең дәвамлылыгын тәэмин итү;

- татар телен үзләштерү һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләрен саклау, этникара мәдәниятне үстерү, һәр тәрбияләнүченең башка милләт вәкилләре белән үзара мөнәсәбәтләр субъекты буларак коммуникатив сәләтләрен үстерү өчен уңай шартлар тудыру;

татар һәм рус халыкларының рухи-әхлакый һәм мәдәни кыйммәтләре нигезендә укыту һәм тәрбияләүне бербөтен белем бирү процессына берләштерү;

балаларның яшь һәм индивидуаль үзенчәлекләренә туры килгән социомәдәни мохит формалаштыру, төбәкнең милли үзенчәлекләрен исәпкә алып;

гаиләгә психологик-педагогик ярдәм күрсәтүне тәэмин итү һәм гаилә тәрбиясе мәсьәләләрендә ата-аналарның (законлы вәкилләрнең) компетентлыгын арттыру, оешманың белем бирү процессларының сыйфатын бәяләү.

Программа ике төп оештыру моделендә белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыруны тәэмин итә, алар арасында: өлкәннәр һәм балаларның уртак эшчәнлеге, балаларның мөстәкыйль эшчәнлеге; мәктәпкәчә белем бирүне тәмамлау этабында 6 яшьтән 7 яшькә кадәрге балалар белән белем бирү процессын гамәлгә ашырганда яшь мөмкинлекләренә адекват уку моделен кертүне күздә тота.

Мәгариф мөнәсәбәтләрендә катнашучылар тарафыннан формалаштырылган " социаль-коммуникатив үсеш «белем бирү өлкәсе эчтәлегендә баланың өлкәннәр һәм яшьтәшләре, башка милләт вәкилләре белән аралашуы чыгыш ясый, ул һәр яшь этабында камилрәк

формалар ала. Аралашуның уңышлы булуы үзара аңлашу һәм конфликтсыз үзара бәйләнештә күренә. Татар халкы телендә аралашу һәм балалар эшчәнлегенең төрле төрләре киң мәдәни контекстта баланың милли традицияләрне үзләштерү, гражданлык нигезләрен формалаштыру, үз гаиләсенә, туган якка, Ватанга мәхәббәт, аның үзаңын формалаштыруның төп шарты булып тора.

Белем бирү мөнәсәбәтләрендә катнашучылар тарафыннан формалаштырылган " Сөйләм үсеше «белем бирү өлкәсе эчтәлегендә рус телле балаларның татар телен үзләштерүгә тотрыклы кызыксынуын үстерү, үз фикерләрен һәм хисләрен белдерү өчен кулланып аралашу теләге төп роль уйный. Татар телендә аралашу олылар һәм балаларның уртак эшчәнлеген тормышка ашыру шарты булып тора. "Балачактан ук ике телдә аралашкан кеше тормышта уңышлырак була, җәмгыятьтәге үзгәрешләргә җиңелрәк яраклаша, конкурентлыкка сәләтле, башка телләрне һәм мәдәниятләрне өйрәнергә әзер була» (Р. Н.Миңнеханов).

Федераль дәүләт белем стандарты (ФГОС) һәм Федераль белем бирү программасы (ФОП) нигезендә мәктәпкәчә балачакның үзенчәлекләре һәм мәктәпкәчә белем бирүнең системалы үзенчәлекләре мәктәпкәчә яшьтәге баладан конкрет белем бирү казанышлары таләпләрен законсыз итә. Шуңа Күрә, Программаны үзләштерү нәтиҗәләре мәктәпкәчә яшьтәге балаларның төрле яшь этапларында баланың мөмкин булган казанышларының яшь характеристикаларын тәшкил итә.

Бу яшь характеристикаларының реаль үсеш дәрәҗәсе һәм баланың аларны күрсәтү сәләте тормыш шартларындагы аермалар һәм конкрет баланың индивидуаль үсеш үзенчәлекләре аркасында шактый үзгәрергә мөмкин.

Программаны үзләштерү нәтиҗәләре буенча

Дүрт яшендә бала:

• татар халык әкиятләрен, татар язучыларының һәм шагыйрьләренең әдәби әсәрләрен тыңлаганда уңай эмоцияләр күрсәтә;

• халык музыка коралларында уйнауны рәхәтләнеп тыңлый, татар композиторларының музыкаль әсәрләренә, халык җырларына эмоциональ яктан җавап бирә;

• бала уенда яшьтәшләре белән актив аралаша, рольне үз өстенә ала һәм герой исеменнән эш итә, рольле сүзләр төзи, алмашлык предметлар куллана, берничә эпизодтан торган гади уен сюжетын ача;

• бала дидактик уеннарда кагыйдәләр кысаларында эш итә, театральләштерелгән уеннарда таныш әкиятләрдән, хикәяләрдән өзекләр уйный, интонация һәм мимик хәрәкәтләр тапшыра;

• үзе, гаилә әгъзалары турында беренчел күзаллауларга ия, бергә яшәү адресын, үз исемен һәм фамилиясен, якын туганнарының исемнәрен белә, аларга хөрмәт белән карый;

• табигый һәм социаль дөнья, балалар бакчасындагы вакыйгалар, туган шәһәр (авыл)турында төрле мәгълүмат чыганагы буларак өлкәннәр белән аралашуга ихтыяҗ кичерә;

• аралашуда инициативалы, яшьтәшләре һәм өлкәннәр белән диалогта катнаша, үз хисләрен, теләкләрен туган телендә белдерә;

• мөстәкыйль сәламли, саубуллаша, әңгәмәдәшнең милләте буенча сыйланган өчен рәхмәт әйтә;
• үзешчән уенда татар һәм рус халыкларының көнкүрешен чагылдырган предмет-уен мохитен мөстәкыйль оештыра: киенү әйберләрен (милли костюм, ювелир бизәнү әйберләре һ. б.) сайлый, көнкүреш әйберләрен (корзина, сөлге, сөлге һ. б.), савыт-саба (агач кашык, самавыр һ. б.), урынбасар әйберләр куллана;
• якын тирәлектә (шәһәр яки поселок инфраструктурасының төп объектларында) ориентлаша, якын тирәлектәге предметлар, аларның билгеләнеше турында күзаллауларга ия;
• милли мәдәниятнең кайбер атрибутлары (торак, көнкүреш әйберләре, милли аш-су, кием, савыт-саба, милли бәйрәмнәр, музыка кораллары, фольклорның кечкенә формалары)турында беренчел күзаллауларга ия;
• үзенең туган шәһәрен (авыл, поселок), ул яшәгән урамны атый;
• туган якның тере һәм тере булмаган табигате объектлары һәм күренешләре белән кызыксына, аларга сакчыл мөнәсәбәт күрсәтә;
• табигатьтә, йорт хайваннарында һәм кыргый хайваннарда сезонлы үзгәрешләр турында күзаллау бар;
• үз җирлегендәге транспорт чараларында ориентлаша, шәһәр юлларында һәм урамнарында үз-үзен тотуның төп кагыйдәләрен белә;
• ата-аналарның хезмәте турында белемгә ия, берничә һөнәрне атый ала;
• туган телдә иркен сөйләшә;
• өлкәннәр белән аралашуда инициативалы, сөйләшү темасын хуплый, сорауларга җавап бирә;
• татар халык әкиятләрен, татар язучыларының һәм шагыйрьләренең әдәби әсәрләрен тыңлаганда уңай эмоцияләр күрсәтә;
• китаплар, иллюстратив материал белән кызыксына, әдәби әсәрләрнең геройларын таный, аларны атый;
• үз инициативасы белән кечкенә шигырьләрне истә калдыра һәм кабатлый,
• кече фольклор жанрлары;
• милли татар костюмындагы курчак белән кызыксына;
• халык музыка коралларында уйнауны рәхәтләнеп тыңлый, татар композиторларының музыкаль әсәрләренә, халык җырларына эмоциональ яктан җавап бирә;
• этюд-драматизациягә, шаяртуларны уйнауга, биюләрне башкаруга кертелә, бәйрәмнәрдә катнаша;
• алган тәэсирләрен махсус оештырылган эшчәнлектә чагылдыра: уен, рәсем, музыка һ. б.;
• шәхси гигиена кагыйдәләрен үтәргә тырыша;
• татар халык уеннарында кагыйдәләрне үзләштерергә һәм үтәргә тырыша.

Биш яшендә бала:

• үзе, гаиләсе (составы, милләте, үзара мөнәсәбәтләр кагыйдәләре, мавыгулары, мәнфәгатьләре), гаилә әгъзаларына кайгыртучан

мөнәсәбәт кирәклеге турында күзаллауларга ия;
• табигый һәм социаль дөнья, балалар бакчасындагы вакыйгалар, туган шәһәр (авыл), республика турында төрле мәгълүмат чыганагы буларак өлкәннәр белән аралашуга ихтыяҗ кичерә;
• туган телен яхшы белә, аралашуда инициативалы, өлкәннәр инициативасы буенча барлыкка килгән сөйләшү темасын хуплый, сорауларга җавап бирә һәм үтенечләргә җавап бирә, яшьтәшләре белән тотрыклы элемтәләр урнаштырырга сәләтле, килешә белә;
• башка телдә сөйләшүче кешеләрнең мәдәнияте һәм гореф-гадәтләре белән кызыксына, аларның сөйләшүләрен тыңлый, татар телендә беренчел аралашуны белә, беренчел аралашу күнекмәләрен үзләштерә;
• туган шәһәр (исеме, төп урамнары), республика (исеме, башкаласы)турында беренчел күзаллауларга ия;
• туган җирләре (шәһәр, авыл) турында мәгълүмат белән кызыксына;
• туган җирләре (шәһәр, авыл) турында мәгълүмат белән кызыксына;
• милли мәдәниятнең кайбер элементлары (торак, көнкүреш әйберләре, милли аш-су, кием, савыт-саба, милли бәйрәмнәр, музыка кораллары, фольклорның кечкенә формалары)белән кызыксына;
• туган якның тере һәм тере булмаган табигате объектлары һәм күренешләре белән кызыксына, аларның үзара бәйләнешләре, сезонлы үзгәрешләре турында кайбер күзаллауларга ия;
• үз җирлегендәге транспорт чараларында ориентлаша, тукталыш урыннарын, аларның исемнәрен белә, гомум кабул ителгән символик билгеләрнең мәгънәсен аңлый;
• метрополитен, Казан шәһәрендәге «Тукай мәйданы» станциясенең үзенчәлекләре турында күзаллаулары бар;
• мөрәҗәгать ителгән сөйләмне аерым җөмлә рәвешендә аңлый (УМК Татарча сөйләшергә өйрәнәбез белем бирү материалы кысаларында);
• диалогка керә, әңгәмәдәшнең сөйләмен аңлый, татар телендә гади җөмләләр белән сөйли;
• татар милли костюмын башка халыкларның костюмнарыннан аерып тора;
• халык музыка коралларында уйнауны рәхәтләнеп тыңлый, татар композиторларының музыкаль әсәрләренә, халык җырларына эмоциональ яктан җавап бирә;
• татар халык бәйрәмнәрендә рәхәтләнеп катнаша, татар җырларын, биюләрен башкара;
• туган як тере табигатенең төрле вәкилләре, аларның үзенчәлекләре, тере булмаган табигать объектларының үзлекләре, табигать тормышындагы сезонлы үзгәрешләр, табигать күренешләре турында күзаллауга ия, табигать белән кызыксына, экспериментлар ясый, барлык тереклек ияләренә уңай карый, табигатьтә үз-үзен тоту кагыйдәләрен белә, үсемлекләрне һәм хайваннарны үз-үзен карарга, аларны сакларга омтыла;

• биш чикләрендә Сан һәм тәртип хисабына ия, предметларны форма һәм зурлык буенча турыдан-туры чагыштыра белә, тәүлекнең өлешләрен аера, аларның эзлеклелеген белә, «Кичә, бүген, иртәгә " вакыт эзлеклелеген аңлый, үз-үзеннән хәрәкәттә ориентлаша; тирә-юньдәге чынбарлыкны танып белү өчен математик күзаллауларны куллана;
• төрле сәнгать төрләре белән кызыксына, сәнгать әсәрләрендә чагылдырылган гамәлләргә, гамәлләргә, вакыйгаларга эмоциональ яктан җавап бирә;
• үзен төрле музыкаль, образлы, театральләштерелгән эшчәнлектә, иҗади һәм образлы чаралар кулланып күрсәтә;
• үз эшчәнлегендә тупланган сәнгать-иҗат тәҗрибәсен куллана, мәдәни-ял итү эшчәнлегендә (бәйрәмнәрдә, күңел ачуларда һәм мәдәни-ял итү эшчәнлегенең башка төрләрендә)теләк белән катнаша;
• төрле материаллар кулланып, темага туры китереп, рәсемнәр һәм корылмалар ясый, техник һәм рәсем осталыгына ия;
• уен башланганчы рольне атый, уен барышында яңа рольне билгели, предмет-урынбасарларны актив куллана, уен ниятен тәкъдим итә һәм сюжет үсешендә инициатива күрсәтә, рольле диалогка актив керә, уен шартларын булдыруда иҗат күрсәтә.

Алты яшендә бала:

• үзен гаилә, җенес, милләт вәкилләре белән тиешенчә таныштыра, гаилә әгъзаларының социаль функцияләре, якын һәм ерак туганнары, аларның туганлык бәйләнешләре турында күзаллаулары бар;
• гаилә эшләре белән кызыксына, булачак эшләр турында уртак фикер алышуга омтыла;
• табигый һәм социаль дөнья, туган шәһәр (авыл), республика, ил төбәкләрендәге вакыйгалар турында төрле мәгълүмат чыганагы буларак өлкәннәр белән аралашуга ихтыяҗ кичерә;
• туган телдә иркен сөйләшә, үз фикерләрен, хисләрен һәм теләкләрен белдерү өчен сөйләм куллана, аралашу ситуациясендә сөйләм сөйләме төзи, яшьтәшләре һәм өлкәннәр белән диалогта ирекле катнаша, килешә ала;
• татар телендә сөйләшүче кешеләрнең мәдәнияте, гореф-гадәтләре, гореф-гадәтләре һәм гореф-гадәтләре белән кызыксыну һәм хөрмәт күрсәтә, татар телен чикләнгән дәрәҗәдә белгәндә өлкәннәр һәм балалар белән аралашуга мохтаҗлык кичерә;
• татар милләт вәкилләре белән аралашуның беренчел күнекмәләрен үзләштерә, алар белән диалогта үз хисләрен һәм ниятләрен сөйләм һәм сөйләм булмаган чаралар ярдәмендә белдерә, әдәплелек формаларын белә;
• туган якның тере һәм тере булмаган табигате объектлары һәм күренешләре белән кызыксына, аларның үзара бәйләнешләре, сезонлы үзгәрешләре турында кайбер күзаллауларга ия, әйләнә-тирә табигатькә сакчыл мөнәсәбәт күрсәтә;
• табигатьтән рациональ файдалану күнекмәләренә ия (тамырлы дару үләннәрен ертмаска, сусаклагычны чисталыкта тотарга h. б.);
• Казан шәһәре республика башкаласы, дөньядагы барлык татарларның башкаласы буларак күзаллана;
• республика, аның башкаласы символикасын белә һәм атый;

• Казан шәһәренең метрополитен станцияләре, аларның аерым үзенчәлекләре, исемнәренең килеп чыгышы турында күзаллаулары бар;
• мәдәни байлыклар, төп тарихи вакыйгалар, истәлекле урыннар турында беренчел күзаллаулары бар, туган шәһәр (авыл)урамнары исемнәренең килеп чыгышы белән кызыксына;
• милли мәдәният атрибутларына (торак, көнкүреш әйберләре, милли аш-су, кием, савыт-саба, милли бәйрәмнәр, музыка кораллары, фольклорның кечкенә формалары) кызыксыну күрсәтә, сораулар бирә;
• башка милләт вәкилләренең мәдәниятенә карата кызыксыну, симпатия һәм хөрмәт күрсәтә, алар белән аралашырга омтыла;
• күренекле әдәбият һәм сәнгать эшлеклеләренең тормышы һәм иҗаты турында кызыксынып тыңлый, аларны атый ала;
• авыл хуҗалыгы һәм эшкәртү сәнәгате хезмәткәрләренең һөнәри эшчәнлеге турында күзаллауга ия, берничә һөнәрне атый ала;
• үз җирлегендәге транспорт чараларында һәм аларның маршрутларында ориентлаша, гомум кабул ителгән символик билгеләрнең мәгънәсен аңлый, урамда һәм җәмәгать транспортында куркынычсызлык кагыйдәләрен үти;
• кыска текст рәвешендә (УМКДА каралган «Татарча сөйләшергә өйрәнәбез» - «татарча сөйләшергә өйрәнәбез» белем бирү материалы кысаларында)мөрәҗәгать ителгән сөйләмне аңлый;
• татр телендә сурәтләнгән сюжет рәсемен сайлый;
• «Татарча сөйлешәбез» УМКДА каралган объик күләмгә ия, ким дигәндә 142 сүз, аларны дөрес әйтә;
• татар телен өйрәнүгә ныклы кызыксыну күрсәтә;
• сорауларга ике-өч сүзле җөмләләр белән җавап бирә, 2-4 сүздән торган җөмләләрне татар телендә төзи;
• татар телендә өлкәннәр һәм яшьтәшләр белән диалогка керә ала;
• табигый аралашу ситуациясендә сөйләм активлыгын күрсәтә;
• дидактик (ексик) уен биргән нәтиҗәгә ирешергә омтыла;
• фольклор әсәрләренең аңлаешлы теле белән татар халык әкиятләрен сөйли белә, табышмаклар, мәкальләр, әйтемнәрне урынлы куллана белә;
• сөйләм үсеше перспективалары белән кызыксына;
• Татарстан Республикасының күренекле сынлы сәнгать әсәрләре белән кызыксына;
• рус милли костюмының үзенчәлекләре турында белә;
• туган шәһәренең (район үзәге, поселок, авылның)кайбер архитектура корылмалары турында күзаллаулары бар;
• татар милли орнаменты элементларын билгели, декоратив рәсем ясау техникасын үзләштерә, кием, аяк киеме, баш киеме силуэтларында милли орнамент элементларын куллана;
• рельефлы сурәтләү техникасын, көнкүреш әйберләрен милли колоритта бизәү өчен өзек һәм күләмле аппликация ысулларын

үзләштерә;

• аппликациядә, лепкада, рәсемдә татар халык әкиятләре мотивлары буенча сюжетларны чагылдыра;

• халык музыкасын, татар композиторларының музыкаль әсәрләрен рәхәтләнеп тыңлый, аларга эмоциональ яктан җавап бирә;

• Татарстан Республикасы Дәүләт гимны яңгырашын белә, җырларга тырыша;

• татар җырларын, биюләрен башкара, татар халык бәйрәмнәрендә рәхәтләнеп катнаша, хорводалар алып бара;

• үз инициативасы буенча һәм өлкәннәр инициативасы буенча алынган мәгълүматны төрле эшчәнлек төрләрендә (уен, коммуникатив, танып белү-тикшеренү), шулай ук төрле активлык төрләрендә (сәнгать әдәбиятын һәм фольклорын кабул итү, Музыкаль, рәсем, конструкцияләү һ. б.) Куллана:

• сәламәт яшәү рәвеше кыйммәтләре турында күзаллау бар;

• аның тәне һәм физик мөмкинлекләре турында башлангыч күзаллаулары бар;

• кайбер җәйге һәм кышкы спорт төрләре, төбәктә төзелгән спорт комплекслары турында күзаллаулары бар;

• хәрәкәтчән, төп хәрәкәтләргә ия, үз хәрәкәтләрен контрольдә тотарга, аларны идарә итәргә тырыша;

• милли хәрәкәтчән уеннарда, уен-ярышларда рәхәтләнеп катнаша.

Җиде яшендә бала:

• үз гаиләсенең тарихы һәм мәдәнияте белән кызыксына;

• гаиләдә кабул ителгән кагыйдәләрне үти, гаилә традицияләрен саклый, гаилә тантаналарында, бәйрәмнәрдә, булачак эшләрнең, чыгымнарның уртак фикер алышуларында рәхәтләнеп катнаша; гаилә әгъзалары белән татар телендә аралашырга тырыша;

• тирә-юньдәгеләргә уңай карый, кешеләргә карата ихтирамлы мөнәсәбәт күрсәтә (аларның социаль чыгышына, расасына, теленә, диненә, җенесенә һәм яшенә карамастан), башка кешеләрнең хисләренә, фикерләренә, теләкләренә, карашларына хөрмәт күрсәтә, риза булмауны дәлилли, ышандыра һ. б. белә. төрле илләр һәм этнос кешеләре белән уңай аралашуның, хезмәттәшлек итүнең әһәмиятен аңлата;

• табигый һәм социаль дөнья, Бөтендөнья вакыйгалары, илдә, республикада, туган шәһәрдә (район үзәгендә, авылда)булган вакыйгалар турында төрле мәгълүмат чыганагы буларак өлкәннәр белән аралашуга ихтыяҗ бар;

• ике дәүләт телен белгән кешеләр белән аралашу даирәсен киңәйтә, сөйләшү темасын хуплый, тыңлый, тәкъдимгә җавап бирә, ярдәм сорый, үз ихтыяҗлары турында белдерә һ. б. белә.;

• коммуникатив сәләтләр күрсәтә: сөйләмне аңлый, аралашучының социаль ролен исәпкә алып, коммуникатив ситуациягә «күчә» ;

• Идел буе халыклары мәдәниятенең аерым элементлары (тел, кием, сәнгать, гореф-гадәтләр, милли аш-су, уеннар, уенчыклар), кешеләр арасындагы милли һәм этник аермалар турында күзаллаулары бар;

• башка милләт вәкилләренең мәдәниятенә карата кызыксыну һәм хөрмәт белдерә, алар белән аралашырга омтыла;

• мәдәни байлыклар, төп тарихи вакыйгалар, истәлекле урыннар, төбәкнең эре шәһәрләре символикасы турында беренчел күзаллаулары бар, аларның исемнәренең килеп чыгышы белән кызыксына;
• ТР Кызыл китабына кертелгән дәүләт тыюлыкларында яшәүчеләр, республика елгаларында һәм күлләрендә яшәүчеләр белән кызыксына, табигатьне саклау эшчәнлеге кирәклеген аңлый;
• Россия турында үз иле буларак күзаллаулары бар;
• дәүләт символикасын (флаг, герб, гимн)белә һәм атый;
• татар һәм рус халыклары мәдәниятләренең үзара бәйләнешен аңлый;
• үз крае турында Россиянең бер өлеше буларак, туган шәһәре тарихы, анда яшәүче танылган кешеләр, төп истәлекле урыннар, традицияләр, кешеләрнең хезмәте турында күзаллаулары бар;
• Татарстан Республикасы тарихы һәм аның башкаласының төп истәлекле урыннары мәсьәләләрендә кызыксынучанлык күрсәтә;
• Музыка һәм театр сәнгате эшлеклеләренең, күренекле фән эшлеклеләренең тормышы һәм иҗаты турында кызыксынып тыңлый, аларны атый ала, аларга хөрмәт белән карый;
• Бөек Ватан сугышында катнашучыларга рәхмәт һәм хөрмәт белән карый, сугыш геройларының батырлыклары турында белә;
• әхлакый-этик, милли, хокукый мәдәнияттә кабул ителгән куркынычсыз тәртип ысулларын үзләштерә, аларны аңлы рәвештә үти;
• «Татарча сөйләшергә өйрәнәбез» («татарча сөйләшергә өйрәнәбез») белем бирү материалында каралган сөйләмне аңлый;
• «Татарча сөйлешәбез» УМКДА каралган объик күләмгә ия, ким дигәндә 167 сүз, аларны дөрес әйтә;
• татар телен белүгә тотрыклы кызыксыну системасын күрсәтә;
• диалогта катнаша, татар телендә сөйләшү темасын хуплый;
• татар телендә үзе турында сөйли (исемнәре, ничә яшь, кайда яши, нинди гаилә);
• дидактик (ексик) уен биргән нәтиҗәгә ирешә;
• аралашу ситуациясендә ориентлаша һәм яңа шартларда сөйләм чишелешен үзе таба, моның өчен тиешле сүзләрне һәм грамматик чараларны сайлый;
• чын тел мохитендә татар телен чикләнгән дәрәҗәдә белү белән коммуникатив максатка ирешә;
• татар телен алга таба, аңлы рәвештә өйрәнүгә этәргеч бирә;
• татар халкының әдәби мирасына ныклы кызыксыну күрсәтә, аны балалар эшчәнлегенең үзенчәлекле төрләрендә, көндәлек аралашуда, конкурсларда куллануга өстенлек бирә:
• милли мәдәниятне үстерүдә кешенең ролен аңлый, мәдәният элементларына кеше хезмәте нәтиҗәләре буларак кызыксыну күрсәтә, мәдәни мирасны баетуда (киңәйтүдә) үзенең мөмкин булган катнашуын алдан ук күз алдына китерә;

• Татарстан Республикасы мәдәният эшлекләләренең рәсем сәнгате, скульптура, Музыка һәм башка сәнгать чаралары белән кызыксына;
• туган шәһәренең (район үзәге, Поселок, авыл)архитектура корылмалары турында күзаллаулары бар;
• симметрик (Тормыш агачы) һәм асимметрик букет рәсем ясау ысулларын үзләштерә;
• милли декорны ясау өчен рельефлы рәсем техникасын, милли колориттагы әйберләрне бизәү өчен симметрик, силуэт, күп катламлы, ажурлы кисү техникасын куллана;
• татар композиторлары язган вокаль, инструменталь, оркестр музыкасын рәхәтләнеп тыңлый;
• Россия Федерациясе Дәүләт гимнының яңгырашын белә, җырларга тырыша;
• татар җырларын, биюләрен, Идел буе халыклары биюләрен матур башкара, татар халык бәйрәмнәрендә рәхәтләнеп катнаша;
• үз инициативасы буенча һәм өлкәннәр инициативасы буенча алынган мәгълүматны төрле эшчәнлек төрләрендә (уен, коммуникатив, танып белү-тикшеренү), шулай ук төрле активлык төрләрендә (сәнгать әдәбиятын һәм фольклорын кабул итү, Музыкаль, рәсем, конструкцияләү һ. б.) Куллана:
• сәламәт туклану, сәламәт яшәү рәвеше кыйммәтләре турында күзаллау бар;
• аның тәне һәм физик мөмкинлекләре турында күзаллаулары бар;
• кайбер спорт төрләре, шул исәптән милли спорт төре – «билбау көрәше» (кэряш)турында күзаллаулары бар;
• милли уен-ярышларда, «Сабантуй»бәйрәмендә бик теләп катнаша;
• хәрәкәтчән, чыдам, төп хәрәкәтләргә ия, үз хәрәкәтләрен контрольдә тота һәм аларны идарә итә ала.

2.6. Ата- аналар белән эш

- Ата – аналар җыелышында чыгышлар ясау.
- Консультацияләр үткәрү.
- Ачык ишекләр көне үткәрү.
- Балалар бакчасының сайтында информацияләрне яңартып тору.
- “Татарча сөйләшәбез – “Говорим по – татарски” папкаларындагы информацияләрне яңартып тору.
- Индивидуаль консультацияләр бирү, әңгәмәләр үткәрү.
- Ата- аналарның, балаларның рәсемнәре күргәзмәсе үткәрү.

2.7. Педагогик коллектив белән эш

- Педагогик киңәшмәләрдә чыгышлар ясау.
- Консультацияләр бирү.
- Төркем тәрбиячеләре һәм белгечләр белән берлектә бәйгеләр үткәрү.

- Ачык ишекләр көнендә эшчәнлек күрсәтү.

III НЧЕ БҮЛЕК. Оештыру

3.1 Татар телен өйрәтүдә кулланыла торган чаралар.

1. Эшчәнлек эшкәртмәләре, диагностик материаллар.
2. Тавышлы күрсәтмәлелек (һәр проект өчен аудиоязмалар, анимацион сюжетлар, мультфильмнар).
3. Картиналы һәм картиналы-дидактик күрсәтмәлелек(таратма һәм күрсәтмә рәсемнәр, җырлы-биюле уеннар, театр эшчәнлеге өчен материаллар).
4. Символик, график күрсәтмәлелек (пиктограммалар).
5. Күләмле күрсәтмәлелек (макетлар, муляжлар, уенчыклар)
6. ИКТ уеннар.

3.2 Татар телен өйрәтүдә кулланыла торган чаралар.

7. Эшчәнлек эшкәртмәләре, диагностик материаллар.
8. Тавышлы күрсәтмәлелек (һәр проект өчен аудиоязмалар, анимацион сюжетлар, мультфильмнар).
9. Картиналы һәм картиналы-дидактик күрсәтмәлелек(таратма һәм күрсәтмә рәсемнәр, җырлы-биюле уеннар, театр эшчәнлеге өчен материаллар).
10. Символик, график күрсәтмәлелек (пиктограммалар).
11. Күләмле күрсәтмәлелек (макетлар, муляжлар, уенчыклар)
12. ИКТ уеннар.

3.3 Материаль - техник яктан тәэмин ителеш

Татар теле	Белем бирү эшчәнлеге,	Зурлар һәм балалар өчен урындыклар, ноутбук, экран, проектор, уенчыклар, дидактик,

кабинеты	индивидуаль, коррекцион эш, ата-аналар, педагоглар өчен консультацияләр, ачык эшчәнлекләр .	ИКТ уеннар, балалар әдәбияты, тематик папкалар, альбомнар, укыту -методик комплект (демонстрацион, таратма материал, аудио, видео дисклар, маскалар, театрларның төрле төрләре),ТР һәм РФ символикасы.

3.4 Программалы - методик яктан тәэмин ителеш

Зарипова З.М., Кидрячева Р. Г. Балалар бакчасында рус балаларына татар теле өйрәтү программасы. «Идел-Пресс», 2013.
Кидрячева Р.Г. "Татарча сөйләшәбез". 4-5 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү буенча методик ярдәмлек, «Хәтер», 2011.
Кидрячева Р.Г. "Татарча сөйләшәбез". 5-6 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү буенча методик ярдәмлек, «Хәтер», 2012.
Кидрячева Р.Г. "Татарча сөйләшәбез". 6-7 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү буенча методик ярдәмлек, «Татарстан китап нәшрияты», 2012.

Тавышлы күрсәтмәлелек

Кидрячева Р.Г. "Минем өем" проеты буенча 4-5 яшьлек балалар өчен укыту-методик комплектына аудиоязмалар. "Аксу" компаниясе, 2012.
Кидрячева Р.Г. "Уйный- уйный үсәбез" проекты буенча 5-6 яшьлек балалар өчен укыту-методик комплектына аудиоязмалар. "Аксу" компаниясе, 2012.
Кидрячева Р.Г. "Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар", проекты буенча 6-7 яшьлек балалар өчен укыту-методик комплектына аудиоязмалар. "Аксу" компаниясе, 2012.
Кидрячева Р.Г. "Минем өем" проекты буенча 4-5 яшьлек балалар өчен анимацион сюжетлар. "Аксу" компаниясе, 2012.
Кидрячева Р.Г. "Уйный- уйный үсәбез" проекты буенча 5-6 яшьлек балалар өчен анимацион сюжетлар. "Аксу" компаниясе, 2012.
Кидрячева Р.Г. "Без инде хәзер зурлар-мәктәпкә илтә юллар" проекты буенча 6-7 яшьлек балалар өчен анимацион сюжетлар. "Аксу" компаниясе, 2012.

Күрсәтмә, таратма материаллар,
театр эшчәнлеге өчен атрибутлар.

"Минем өем" проекты буенча 4-5 яшьлек балалар өчен

1.А4 форматында күрсәтмә рәсемнәр.	«Минем гаилә» Бабай, әби, әти, әни, малай, кыз.	Һәрберсе 1 данә
	Зур уенчыклар: курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина. Кечкенә уенчыклар: курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина.	Һәрберсе 1 данә
	«Ашамлыклар» Ипи, алма, чәй, сөт.	Һәрберсе 1 данә
	«Уенчыклар» Курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина. курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина – пычрак уенчыклар.	Һәрберсе 1 данә
	Сюжетлы рәсемнәр: «Куян өйгә керә, өйдә аю утыра». «Куян өйдән чыга, саубуллаша».	Һәрберсе 1 данә
	Рәсемнәр: 1 куян, 2 куян, 3 куян, 4 куян, 5 куян; 1 аю, 2 аю, 3 аю, 4 аю, 5 аю; 1 курчак, 2 курчак, 3 курчак, 4 курчак, 5 курчак; 1 туп, 2 туп, 3 туп, 4 туп, 5 туп; 1 машина, 2 машина, 3 машина, 4 машина, 5 машина; 1 песи, 2 песи, 3 песи, 4 песи, 5 песи; 1 эт, 2 эт, 3 эт, 4 эт, 5 эт.	Һәрберсе 1 данә
2.А3 форматында өй рәсеме.	Өй макеты	1 данә
3. А 5 форматында таратма рәсемнәр.	«Минем гаилә» Бабай, әби, әти, әни, малай, кыз.	Һәрберсе 15 данә
	«Ашамлыклар» Ипи, алма, чәй, сөт.	Һәрберсе 15 данә
	«Уенчыклар» Курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина.	Һәрберсе 15 данә

1. Күрсәтмә рәсемнәр.	«Минем гаилә» Малай, кыз рәсемнәр («Курчакны киендер» уены. Кыз, малай өчен киемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), футболка, шорты, чалбар, сарафан - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә

4. Театр эшчәнлеге өчен атрибутлар.	Битлекләр: бабай, әби, әти, әни, малай, кыз, куян, аю, песи, эт.	Һәрберсе 15 данә
Бармак уеннары өчен атрибутлар	бабай, әби, әти, әни, малай, кыз, эт Акбай, песи Мияу, аю, куян.	Һәрберсе 15 данә

“Уйный-уйный үсәбез” проекты буенча 5-6 яшьлек балалар өчен

	«Уенчыклар» Зур уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Ашамлыклар» Аш, ботка, чәк-чәк, конфет, сок.	Һәрберсе 1 данә
	«Савыт-саба» Зур рәсемнәр: кашык, тәлинкә, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: кашык, тәлинкә, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Җиләк-җимешләр» Зур рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша. Кечкенә рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша.	Һәрберсе 1 данә
	«Яшелчәләр» Зур рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә. Кечкенә рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә.	Һәрберсе 1 данә
	«Киемнәр» Зур рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Өй җиһазлары» Зур рәсемнәр: караватъ, урындык, өстәл - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: караватъ, урындык, өстәл - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Төсләр» Палитра: зәңгәр, кызыл, сары, яшел.	Һәрберсе 1 данә
	«Саннар»10)	Һәрберсе 1 данә
2. Таратма рәсемнәр.	«Минем гаиләм» Малай, кыз рәсемнәре: («Курчакны киендер» уены. Кыз, малай өчен киемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), футболка, шорты, чалбар, сарафан - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
	«Уенчыклар» Зур уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә

	«Ашамлыклар» Аш, ботка, чәк-чәк, конфет, сок.	Һәрберсе 15 данә
	«Савыт-саба» Зур рәсемнәр: кашык, тәлинкә, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: кашык, тәлинкә, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
	«Җиләк-җимешләр» Зур рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша. Кечкенә рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша.	Һәрберсе 15 данә
	«Яшелчәләр» Зур рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә. Кечкенә рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә.	Һәрберсе 15 данә
	«Киемнәр» Зур рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
	«Өй җиһазлары» Зур рәсемнәр: карават, урындык, өстәл - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: кровать, стул, стол - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
3.Буяу өчен график рәсемнәр	1 аю, 2 куян, 2 машина, 2 курчак, 3 бәрәңге, 4 кәбестә, 4 курчак, 5 песи, 6 алма, 6 кыяр, 7 туп, 7 бәрәңге, 8 кишер, 9 суган, 10 эт.	Һәрберсе 15 данә
4.Театр эшчәнлеге өчен атрибутлар.	Битлекләр: кишер, суган, кыяр, бәрәңге, кәбестә, алма.	Һәрберсе 15 данә
5. Театр эшчәнлеге өчен атрибут лар.	1.Өстәл театры өчен атрибутлар (конус формасында): «Өч аю»: әти аю, әни аю, бала аю. 2. Өстәл театры өчен атрибутлар (конус формасында): «Кем нәрсә ярата»: песи, эт, аю, куян, кәҗә, әтәч. өстәл (зур, уртача зурлыкта, кечкенә); урындык (зур, уртача зурлыкта, кечкенә); карават (зур, уртача зурлыкта, кечкенә).	Һәрберсе 1 данә Һәрберсе 1 данә

“Без инде хәзер зурлар-мәктәпкә илтә юллар” проекты буенча
6-7 яшьлек балалар өчен

1.А 4 форматын а күрсәтмә рәсемнәр.	Үрдәк, бүре, әтәч, тавык, зур тычкан, кечкенә тычкан, китап, альбом, клей, линейка, ручка, карандаш, пенал, дәфтәр, кофе, пицца, бәрәңге фри, өчпочмак.	Һәрберсе 1 данә
	Шарлар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	Сюжетлы рәсемнәр: куян чана шуа, аю чана шуа, бүре чана шуа, төлке чана шуа, үрдәк чана шуа, тавык чана шуа, тычкан чана шуа, төлке бии, керпе йоклый, бүре йөгерә, төлке утыра, керпе уйный, аю йоклый, песи сөт эчә, эт ашый, төлке йөгерә, куян сикерә, тычкан ашый, әтәч җырлый, кыз кул юа, малай китап укый, кыз китап укый, төлке китап укый, куян китап укый, әни кул юа, әти йоклый, малай утыра, кыз бит юа, әби утыра, бабй йоклый.	Һәрберсе 1 данә
2. А 5 форматын да таратма рәсемнәр.	Үрдәк, бүре, әтәч, тавык, зур тычкан, кечкенә тычкан, китап, альбом, клей, линейка, ручка, карандаш, пенал, дәфтәр, кофе, пицца, бәрәңге фри, өчпочмак.	Һәрберсе 15 данә
	Шарлар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
	Сюжетлы рәсемнәр: куян чана шуа, аю чана шуа, бүре чана шуа, төлке чана шуа, үрдәк чана шуа, тавык чана шуа, тычкан чана шуа, төлке бии, керпе йоклый, бүре йөгерә, төлке утыра, керпе уйный, аю йоклый, песи сөт эчә, эт ашый, төлке йөгерә, куян сикерә, тычкан ашый, әтәч җырлый, кыз кул юа, малай китап укый, кыз китап укый, төлке китап укый, куян китап укый, әни кул юа, әти йоклый, малай утыра, кыз бит юа, әби утыра, бабай йоклый.	Һәрберсе 15 данә
8х10 форматын дапиктограм малар	Бии, йоклый, утыра, ашый, эчә, уйный, сикерә, йөгерә, укый, рәсем ясый, җырлый, чана шуа, мин, кыз, малай, әби, бабай.	Һәрберсе 15 данә
15х20 форматында пиктограмма лар	Бии, йоклый, утыра, ашый, эчә, уйный, сикерә, йөгерә, укый, рәсем ясый, җырлый, чана шуа, мин, кыз, малай, әби, бабай, куян, төлке, песи, эт, аю, әтәч, тавык, үрдәк, керпе, тычкан.	Һәрберсе 1 данә

3.4 Эшчәнлекләр расписаниясе (кушымта №1)

3.5 Әдәбият

1.Мәктәпкәчә мәгарифнең Федераль дәүләт белем стандарты (Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының 2013елның 17 октябрендә 1155 нче номерлы боерык нигезендә расланган).
2.Татарстан Республикасының “Татарстан Республикасында Татарстан Республикасының дәүләт телләре һәм башка телләр турында” Законы.
3.Зарипова З.М., Кидрячева Р.Г. Балалар бакчасында рус балаларына татар теле өйрәтү программасы. «Идел-Пресс», 2013.
4.Зарипова З.М., Кидрячева Р.Г. “Татарча сөйләшәбез”. 4-5 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү буенча методик ярдәмлек, «Хәтер», 2011
5.Зарипова З.М., Кидрячева Р.Г. “Татарча сөйләшәбез”. 5-6 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү буенча методик ярдәмлек, «Хәтер», 2012
6.Зарипова З.М., Кидрячева Р.Г. “Татарча сөйләшәбез”. 6-7 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү буенча методик ярдәмлек, «Татарстан китап нәшрияты», 2012.
7.К. В Закирова «Уйный уйный үсәбез»«Мәгариф»нәшрияты, Казан. 2005 ел.
8.Нәкый Исәнбәт «Нәниләр шатлана»Татарстан китап нәшрияты Казан. 1967 ел.
9. Р. Ягъфәров «Татар халык уеннары», «Мәгариф»нәшрияты, Казан .2002 ел.
10.Закирова К. В. Балалар бакчасы тәрбиячеләре һәм эти-әниләр өчен хрестоматия Балачак аланы. − Казан, 2011.
11.Закирова К. В., Муртазина Л. Р. «Балачак – уйнап - көлеп үсәр чак».- Казан, 2012.
12.акирова К. В., Муртазина Л. Р. Әй, уйныйбыз, уйныйбыз.- Казан, 2013
13.Зарипова З. М., Исаева Р. С. «Үстерешле уен». - Казан, 2013.
14.Ибрагимова З. Г. Шома бас.
15.Зарипова З. М. Балалар бакчасында рус балаларына татар теле өйрәтү программасы. «Идел-Пресс», 2013.
16.Зарипова З. М «Татарча сөйләшәбез», 4-5 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү буенча методик ярдәмлек, «Хәтер», 2021.
17.Зарипова З. М. «Татарча сөйләшәбез», 5-6 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү буенча методик ярдәмлек, «Хәтер», 2021.
18.Зарипова З. М. «Татарча сөйләшәбез», 6-7 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү буенча методик ярдәмлек, «Татарстан китап нәшрияты», 2021.
19.Р.К.Шаехова “Сөенеч-Радасть познания” региональная образовательная программа дошкольного образования, Казань, “Магариф-Вакыт”, 2016